

داروشناسی برای خانه های بهداشت

ویژه بهورز ۱۴۰۰

«با نظارت و هماهنگی واحد آموزش بهورزی معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی گیلان»

مقدمه:

به کارگیری اقلام مندرج در این بسته آموزشی تنها برای بهورزان که دوره های آموزشی استاندارد را دیده اند و علاوه بر آن، به طور مداوم در مورد تغییر در رویه تجویز داروها که بر اساس دستورالعمل های گروه های تخصصی حوزه معاونت بهداشت ابلاغ می شود، آموزش می بینند مجاز است. توجه داشته باشید که به کارگیری اقلام دارویی مندرج در این بسته آموزشی بر اساس برنامه های سلامت ابلاغ شده توسط معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مجاز است. بدیهی است تجویز دارو توسط سایر افراد و در خارج از استانداردهای اعلام شده در برنامه سلامت ممنوع است. گروه های تخصصی حوزه معاونت بهداشت در صورت لزوم، تغییر در دستورالعمل های مصرف داروها را کتبا ابلاغ خواهند نمود. به محض تغییر در دستورالعمل مصرف داروها، مراکز بهداشت شهرستان یا مراکز آموزش بهورزی باید موارد را به نحو مقتضی به بهورزان ابلاغ نموده و آنها را در زمینه های مورد نظر آموزش دهند. در این شرایط معیار مصرف دارو دستورالعمل های جدید خواهد بود که طی فرایند های علمی و اجرایی خاص به عنوان دستور جدید ابلاغ شده است.

تشکر و قدردانی:

این بسته آموزشی صرفاً جهت تدریس در مراکز آموزش بهورزی تدوین شده است و محتویات آن در شمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان خواهد بود. تکثیر این بسته به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ ها، سایت ها، مجله ها و کتاب بدون کسب اجازه کتبی از مرکز مدیریت شبکه و بدون رعایت حقوق مولفین غیرمجاز است.

جزوه حاضر حاصل نهایی تلاش جمع کثیری از کارشناسان امور بهورزی و بهداشتی سراسر کشور و در ستاد وازرتخانه است. مطالب اصلی جزوه توسط مربیان دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی آذربایجان غربی (خانم ها هاجر غفورزاده- شهین فتوحی- رقیه آرمند- آقای خالق خوشبخت) بصورت پاورپوینت تهیه شده است. گردآوری مطالب و تنظیم مطالب به صورت word توسط گروه مربیان پرستاری استان گیلان (خانم ها معصومه ولی زاده- فریبا بهمن پور- فاطمه پاکدامن- محبوبه پورمقدم- سودابه کارگر) انجام شده است. بازنگری مجدد در سال ۱۴۰۱ توسط گروه مربیان پرستاری (خانم ها معصومه ولی زاده- فریبا بهمن پور- فاطمه پاکدامن- زهرا پاریاب- مریم فرخنده- سودابه کارگر) انجام گردید. امید است همکاران گرامی بهورز با بهره گیری از آموزه های این جزوه و راهنمایی مربیان خود به نحو صحیح از آن بهره برداری نمایند.

ویرایش جدید جزوه در مرداد ۱۴۰۳ توسط خانم ها (محبوبه پورمقدم- مریم فرخنده- سودابه کارگر) انجام شد.

فهرست عناوین

صفحه	عنوان
۴	فصل اول : نکات مهم در تجویز دارو
۱۶	فصل دوم: اصول و مبانی تجویز دارو
۲۹	فصل سوم: آشنایی با داروهای خانه بهداشت
۹۲	فصل چهارم: روش درخواست دارو ونحوه تکمیل فرم ودفاتر دارویی
۹۹	فصل پنجم: نگهداری-ذخیره سازی-خروج دارو
۱۰۵	فصل ششم: بروز عوارض ومسمومیت دارویی

فصل اول

نکات مهم در تجویز دارو

تعاریف و مفاهیم - اشکال دارویی

اهداف آموزشی :

انتظار می رود فراگیران پس از مطالعه این درس بتوانند:

داروشناسی را تعریف کنند.

دارو را تعریف کنند .

اشکال دارویی را نام ببرند.

روش های نام گذاری دارو را توضیح دهند.

منابع داروها را بیان کنید

راه های تجویز و مصرف دارو را بیان کنند.

گروه های دارویی در بارداری و شیردهی را توضیح دهند.

فهرست عناوین :

تعریف داروشناسی و دارو

تعریف دوز دارو

روش های نام گذاری دارو

منابع تهیه دارو

اشکال دارویی

مصرف منطقی دارو

گروه های دارویی در بارداری

پرسش و تمرین

نتیجه گیری

تعریف دارو شناسی و دارو:

داروشناسی: (pharmacology)

از دو واژه یونانی (pharmakon) به معنای دارو و (Logos) به معنی علم و شناخت مشتق شده است.

شامل علمی است که از تقابل عمل دستگاه های زنده بدن با مولکول ها، خصوصا مولکول هایی که از خارج وارد بدن می شود بحث می کند.

دارو: (Druge)

شامل هر نوع مولکول کوچکی است که پس از ورود به بدن با فعل و انفعال در سطح مولکولی، عمل بدن را تغییر دهد. به مواردی اطلاق می شود که جهت تشخیص، درمان، بهبودی، تسکین و یا پیشگیری از یک بیماری با شرایط غیر طبیعی بکار می رود.

دوز دارو: (Druge Dose)

دوز دارو: عبارت است از مقدار دارویی که در یک زمان مشخص استفاده می شود یا به عبارت دیگر تعیین و تنظیم مقدار و دفعات مصرف دارو می باشد. به عنوان مثال قرص استامینوفن هر ۶ ساعت یک عدد

نام گذاری داروها:

دارو بعد از گذشتن از مراحل تحقیقاتی و پذیرفته شدن جهت مصرف انسان وارد بازار شده و ممکن است سه نوع نام گذاری بر روی آن انجام گیرد:

نام شیمیایی (Chemical name):

نام شیمیایی با توجه به ساختار مولکولی و بر اساس قوانین و مقررات مربوط به نام گذاری شیمیایی، به دارو اختصاص داده می شود. برای عموم قابل فهم نمی باشد و به دلیل طولانی بودن پزشک هم نمی تواند در نسخه آن را بنویسد. به عنوان مثال دارویی با ترکیب شیمیایی (گوگرد ۴ - اکسیژن ۳ - نیتروژن ۱۷ - هیدروژن ۱۶ و کربن) با نام عام سفالکسین شناخته می شود.

نام ژنریک یا عمومی (Generic):

با توجه به مشکلات کاربرد نام شیمیایی دارو، به هر داروی جدید، تحت مجموعه ای از قوانین بین المللی خاص، یک نام عمومی داده می شود که بسیار کوتاه تر است. در تمام دنیا دارو با این نام شناخته می شود و فقط هر دارو یک نام ژنریک دارد. مثل اسپری سالبوتامول

نام تجاری (Brand or trade name) :

بسیاری از کارخانه ها به منظور مشخص و متمایز ساختن ترکیب دارویی ساخت خود و نیز به منظور اهداف تجاری و اقتصادی، نام تملیکی خاصی را برای محصول خود بر می گزینند و با نماد R نمایش داده می شود و در تبلیغات دارویی حتی اگر هم به نام ژنریک دارو اشاره شده باشد، نام تجاری آن را با حروف بزرگتر می نویسند. به عنوان مثال نام تجاری سالبوتامول عبارتند از ونوتلین ، ونتالکس.

منابع تامین داروها :

منابع گیاهی:

از برگ، ریشه، دانه و یا قسمت دیگر گیاهان بعد از خشک کردن و یا انجام اعمالی روی آن استفاده می شود. به عنوان نمونه دیژیتالها، افدرین و مرفین نمونه بارز این داروها روغن کرچک می باشد که از دانه های بید انجبین استخراج می شود و به عنوان مسهل استفاده می گردد.

منابع حیوانی:

داروهای حیوانی را اغلب از غدد و اعضا مختلف حیوانات به دست می آورند. مثل انسولین، اپی نفرین و تیروکسیناز به عنوان مثال انسولین را از لوزالمعده حیواناتی مانند گوسفند، خوک و گاو بدست می آید و برای کنترل قند خون کاربرد دارد.

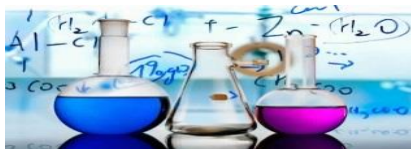
منابع معدنی:

این داروها شامل فلزات و شبه فلزات هستند که بصورت اسید و باز و املاح به کار می روند. مانند آهن، ید، سولفات سدیم و سولفات منیزیم (به عنوان ملین)

داروهای صناعی:

این نوع داروها در آزمایشگاه تولید می شوند و ممکن است حاوی ترکیبات آلی، معدنی و یا هردو باشند؛ «از قبیل سولفانامیدها، کورتیکواستروئیدها و داروهای ضد انعقاد».

امروزه از منابع جدیدی مانند میکروبیها جهت تهیه داروها استفاده می شود. «از قبیل انسولین و هورمون رشد».

اشکال دارویی:

برای سهولت مصرف و تحمل پذیری برای بیمار، دارو به فرمهای متعدد و اشکال مختلف تولید می شود. پرمصرف ترین اشکال دارویی عبارتند از:

۱- قرص (Tablet):

ساده ترین و پرمصرف ترین شکل دارویی است که بصورت جامد و در اندازه های مختلف و بصورت فشرده به شکلهای استوانه ای و یا پهن تهیه می شود. قرص ممکن است دارای یک یا دو شیار باشد که می توان آن را به دو یا چهار قسمت تقسیم کرد. در صورتیکه قرص بد طعم، سوزاننده و یا بدرنگ باشد روی آن را با یک ورقه لعاب قندی با رنگهای مختلف می پوشانند که چنین قرصی را درآژه (Dragee) می نامند.

جهت مطالعه:

قرص ها را برای راحتی مصرف و اثر گذاری و جذب بهتر به شکل های مختلفی تهیه می نمایند مانند:

قرص عادی	(Tablet)
قرص روکشدار	(Coated Tablet)
قرص جوشان	(Effervescent Tablet)
قرص زیر زبانی	(Sublingual Tablet)
قرص مکیدنی	(Lozenge Tablet)
قرص جویدنی	(Chewable Tablet)
قرص خط دار	(Scored Tablet)
قرص آهسته رهش	(Slow Release Tablet)
قرص واژینال	(Vaginal Tablet)

۲- شربت (Syrup): از حل شدن ماده دارویی در شربت قند به دست می آید و این قند سبب مطبوع شدن طعم دارو می شود. (شربت سولفات روی، هیدروکسی زین و دکسترومتورفان).

۳- کپسول (Capsule):

یکی از معروفترین فرم های کاربرد خوراکی داروها، بصورت کپسول می باشد در شکل کپسول دارو به صورت پودر در داخل یک پوشش ژلاتینی استوانه ای شکل ریخته می شود. کپسولها محفظه های کوچک ژلاتینی یا بیضی شکل هستند که طعم بد و تلخ دارو را مخفی کرده و پس از ورود به معده و در مجاورت شیره معده حل می شوند. کپسول ها سریعتر از قرص ها جذب گوارشی دارند.

انواع کپسول عبارتند از:

- کپسول خوراکی (Oral Capsule)
- کپسول تنفسی (Inhalation Capsule) ، شکلی از کپسول که جهت مصرف باید در داخل دستگاه های استنشاقی قرار بگیرند.
- کپسول نرم (Pearl)، شکل دارویی است که بصورت کپسول ژلاتینی نرم و به دو صورت زیر زبانی و خوراکی ساخته می شود.

۴- الکزیر (Elixir):

از حل شدن ماده دارویی در الکل و شربت قند و افزودن برخی مواد معطر به دست می آید (استامینوفن).

۵- سوسپانسیون (Suspension):

مخلوط های مایعی هستند که ماده دارویی به همراه ماده دیگر به مدت کوتاهی معلق مانده و سپس ته نشین می شود لذا قبل از مصرف باید بخوبی تکان داده شود.

۶- پماد (Ointment):

شکلی از دارو که بصورت نیمه جامد و فاقد آب می باشد. که بصورت موضعی مورد استفاده قرار می گیرد. مواد دارویی در پمادها با یک ماده حامل نظیر وازلین مخلوط شده اند.

انواع پمادها شامل:

پماد موضعی (Topical Ointment)

پماد چشمی (Ophtalmic Ointment)

پماد مقعدی (Rectal Ointment)

۷- کرم (Cream):

شکل دارویی که به صورت نیمه جامد بوده و در آن آب به کار رفته است، لذا به راحتی بر روی پوست پخش و جذب می شود. از پمادها نرم تر می باشند.

۸- شیاف (Suppository):

یکی از اشکال دارویی است که معمولاً مخروطی شکل بوده و در ساختمان آنها از کره، کاکائو، صابون، پیه و ژلاتین استفاده شده است. معمولاً در دمای معمولی جامد و در دمای بالاتر از ۳۶ درجه سانتی گراد ذوب می شوند.

شیاف ها دارای انواع زیر است:

شیاف مقعدی (Rectal Suppository)

شیاف واژینال (vaginal Suppository)

۹- ژل (Gel):

دارو به شکل ماده جامد ژلاتین مانند است که خاصیت آن از سست و ضعیف بودن تا قوی و سفت بودن متفاوت می باشد و دارای مصارف مختلف زیر است :

ژل موضعی (Topical Gel)

ژل واژینال (Vaginal Gel)

ژل چشمی (Ophtalmic Gel)

ژل دهانی (Oral Gel)

۱۰- آمپول (Ampoule):

محلولی استریل و عاری از هر گونه آلودگی یا ذرات خارجی است که حاوی یک یا چند ماده دارویی بوده و از طریق روش های زیر تزریق می شود:

عضلانی (I.M)

وریدی (I.V)

زیر جلدی (S.C)

داخل جلدی (I.D)

انفوزیون (INF)

داخل نخاعی (I.thecal)

داخل مفصلی (I.a)

۱۱- ویال (Vial):

شکلی از دارو که حاوی گرد استریل بوده و بعد از افزودن حلال برای تزریق به کار می رود. نکته قابل توجه: ویال ها فضایی شیشه ای سربسته با روکش لاستیکی و حاوی چند دوز دارو می باشند ولی آمپول ها فضای شیشه ای حاوی یک دوز دارو می باشند.

۱۲- لوسیون (Lotions)

شکلی از دارو علاوه بر ترکیبات دارویی گوناگون دارای مقدار کمی الکل می باشد و برای تمیز کردن پوست و درمان دانه های پوستی و خراش بصورت موضعی مورد استفاده قرار می گیرد. غلظت آن از کرم کمتر و دارای ذرات جامد معلق چربی است و از طریق مالیده شدن بر روی پوست مصرف می شود.

۱۳- قطره (Drop)

شکلی از دارو است که به صورت مایع در حجم کم تولید می شود دارای انواع زیر می باشد:

قطره چشمی (Eye Drop)

قطره بینی (Nasal Drop)

قطره گوشی (Ear Drop)

۱۴- اسپری (Spray):

اسپری دستگاهی قابل حمل می باشد که دارو بصورت مایع تحت فشار در داخل آن قرار می گیرد. مهمترین مزیت اسپری این است که دارو بطور عمده به اندام یا بافت مورد نظر وارد شده و جذب اندامهای دیگر نمی گردد و در نتیجه عوارض کمتری نسبت به سایر داروهای دیگر دارد. اسپری بصورت مایع تحت فشار در ظرف تولید شده و انواع مختلفی دارد.

اسپری موضعی: (Topical Spray)

اسپری بینی: (Nasal Spray)

اسپری دهانی: (Inhalation Spray)

۱۵- پودرها یا ساشه (Sachet & Powder):

پودر ها یا گردها ذرات ریز و نرم و خشک یک ماده دارویی هستند که درون کیسه کوچک یکبار مصرفی به نام ساشه قرار دارند. (پودر O.R.S)

۱۶ - محلول (Solution):

شکلی از دارو که به صورت مایع یکنواخت ساخته می شوند و برای مصارف خوراکی یا موضعی به کار می رود.

۱۷ - سرم (Serum):

سرم ها جز مواد دارویی هستند که حاوی آب و الکترولیت و نیازهای سلولی می باشند و هرکدام برای بیماری خاصی مورد استفاده قرار می گیرند. برخی از سرمها دارای ترکیبات آمینو اسید، قندها و نمک ها می باشند.

سرمها شکلی از داروها هستند که بصورت محلول تولید می شوند. سرم ها به دو صورت ساخته می شوند:

- سرم تزریقی

- سرم شستشو

۱۸ - شامپوهای دارویی:

که برای مصارف درمانی کاربرد دارند. مانند شامپوهای ضد شوره و شامپو لیندان

مصرف منطقی دارو (Rational Use of Drug)

از آنجایی که دارو یکی از مهمترین ارکان درمان است، توجه به مصرف به جا و معمول و اصولی آن بسیار مهم است و این امر زمانی میسر خواهد شد که بیماران تمامی توصیه های مربوط به داروی مورد نیازشان را بدانند و به آن عمل کنند.

مصرف منطقی دارو زمانی امکان پذیر است که:

- بیماران، مداوای مناسب خود را براساس نیاز بالینی با دوزهای مورد نیاز و برای یک دوره کافی و با حداقل هزینه دریافت دارند.
- تجویز دارو بر اساس منطق پزشکی، دارودرمانی مؤثر و مطمئن باشد.
- تجویز دارو بدون تداخل و با حداقل عارضه جانبی برای بیمار باشد.
- اطلاعات مناسب، درست، مهم و روشن درباره داروی تجویزی به بیمار داده شود.
- ارزیابی اثرات مورد انتظار و یا غیرمنتظره داروها انجام شده باشد.

رده‌بندی داروها در دوران بارداری:

تخمین میزان خطر آسیب رسیدن به جنین، به دلیل مصرف داروهایی است که توسط مادر در دوران بارداری و شیردهی مورد استفاده قرار می‌گیرد. هر دارویی دارای اطلاعات مشخصی است که در برگه اطلاعات محصول، ذکر شده‌است.

سازمان غذا و داروی آمریکا (FDA) داروها را در پنج گروه A, B, C, D, X دسته‌بندی کرده است که هر طبقه شامل داروهای است که ممکن است اثرات متفاوتی را بر روی جنین داشته باشد. داروهای گروه A بی‌خطرترین و گروه X پرخطرترین نوع داروها بر روی جنین است.

احتیاطات گروه بندی داروها در بارداری براساس توصیه غذا و دارو آمریکا

گروه	تعریف
A	درباره داروهای این گروه مطالعه کافی انجام شده و خطری جهت جنین در سه ماهه اول بارداری وجود نداشته است. شواهدی مبنی بر خطرناک بودن دارو در سایر دوران بارداری نیز وجود ندارد.
B	مطالعه این دارو در حیوانات خطری برای جنین نداشته است. اما مطالعه کافی در زنان حامله انجام نشده است یا اینکه مطالعه بیانگر وجود خطر در سه ماهه اول حاملگی در جنین حیوانات بوده است، اما در زنان حامله خطری نشان داده نشده است.
C	مطالعات نشان دهنده اثرات جانبی در جنین حیوانات بوده است، ولی در مورد انسان مطالعه کافی در دسترس نیست، اما منافع مصرف دارو در زنان حامله از خطرات احتمالی بیشتر است و یا اینکه هیچگونه مطالعه کافی در انسان و حیوان انجام نشده است.
D	شواهدی مبنی برخطر در انسان ها وجود دارد اما فوائد استفاده از دارو در شرایط خاص اجتناب ناپذیر است و باید خطرات احتمالی آن را پذیرفت.
X	مطالعات در انسان و حیوانات نشان دهنده اختلالات و ناهنجاریهای جنینی بوده است، مصرف این دارو در دوران جنینی ممنوع است.

جهت مطالعه:

اصطلاحات اختصاری در داروشناسی

ضروری است که این اصطلاحات جهت یادگیری دروس داروشناسی فرا گرفته شود.

q2h	هر دو ساعت	Amp	آمپول
g/mg	گرم / میلی گرم	Cap	کپسول
Lit/ml	لیتر / میلی لیتر	Tab/Comp	قرص
PO	از راه دهان	Deragea	قرص روکش دار
TD	از راه پوست	Pearl	قرص ژله ای
INH	از راه تنفس	Effervescent	قرص جوشان
SL	زیر زبانی	S/Sr	سرم
I.M	عضلانی	Syr	شربت
I.D	داخل درم	Elixir	شربت الکلی دار
I.V	داخل رگ	lotion	لوسیون
S.c	زیر جلد	Oint/Pomade	پماد
NPO	ناشتا	Gtt/drop	قطره
AM	قبل از ظهر	Supp	شیاف
MD	میانه (وسط) روز	N.S	نرمال سالین
MN	میانه (وسط) شب	DW	آب مقطر
M&N	صبح و شب	Gel	ژل
PM	بعد از ظهر	Spray	اسپری

خلاصه و نتیجه گیری:

داروشناسی: شامل علمی است که از تقابل عمل دستگاه های زنده بدن با مولکول ها، خصوصا مولکول هایی که از خارج وارد بدن می شود بحث می کند.

دارو: به مواردی اطلاق می شود که جهت تشخیص، درمان، بهبودی، تسکین و یا پیشگیری از یک بیماری با شرایط غیر طبیعی بکار می رود.

دوز دارو: عبارت است از مقدار دارویی که در یک زمان مشخص استفاده می شود یا به عبارت دیگر تعیین و تنظیم مقدار و دفعات مصرف دارو می باشد.

نام گذاری داروها:

داروها به سه صورت نامگذاری می شوند: نام شیمیایی، نام ژنریک، نام تجاری

اشکال دارویی: برای سهولت مصرف و تحمل پذیری برای بیمار، دارو به فرمهای متعدد و اشکال مختلف تولید می شود. پرمصرف ترین اشکال دارویی عبارتند از: قرص، کپسول، شربت، الگزیر، سوسپانسیون، اسپری، پودر، قطره، پماد، کرم، ژل، آمپول، ویال، سرم، لوسیون، شامپو.

مصرف منطقی دارو:

دارو یکی از مهمترین و اساسی ترین راه های درمان بیماری به شمار می رود، توجه به مصرف بجا، معقول و اصولی آن بسیار مهم است و این زمانی میسر است که بیماران تمامی توصیه های مربوط به داروی مورد نیازشان را بدانند و به آن عمل کنند.

گروه بندی داروها در دوران بارداری:

سازمان غذا و داروی امریکا (FDA) داروها را در پنج گروه A, B, C, D, X دسته بندی کرده است که هر طبقه شامل داروهای است که ممکن است اثرات متفاوتی را بر روی جنین داشته باشد. داروهای گروه A بی خطرترین و گروه X پرخطرترین نوع داروها بر روی جنین است

پرسش و تمرین

۱. دارو و داروشناسی را تعریف کنید.
۲. منابع دارویی را نام ببرید.
۳. اشکال دارویی را بیان نمایید.
۴. انواع قرص را نام ببرید.
۵. انواع کپسول را نام ببرید.
۶. راه های تزریق را توضیح دهید.
۷. انواع گروه های دارویی در بارداری را شرح دهید

فصل دوم

اصول و مبانی تجویز دارو

اهداف آموزشی

انتظار می رود فراگیران پس از مطالعه این درس بتوانند:

- ۱- مکانیسم عمل دارو را توضیح دهند.
- ۲- راه های تجویز دارو را شرح دهند.
- ۳- پاسخ های مضر به دارو را تعریف کنند.
- ۴- عوامل موثر بر پاسخ های مضر قابل پیش بینی به دارو را نام ببرند.
- ۵- پاسخهای مضر غیر قابل پیش بینی به دارو را نام ببرند.
- ۶- نسخه یا دستور پزشک را تعریف کنند.
- ۷- مشخصات یک نسخه را توضیح دهند.
- ۸- تمام نکات لازم را در حین دادن دارو به بیمار رعایت کنند.
- ۹- آموزشهای لازم را در مورد نحوه مصرف دقیق دارو به بیمار یا همراه بیمار آموزش دهند.
- ۱۰- تاریخ انقضاء داروها را کنترل کنند و داروهایی با تاریخ انقضاء نزدیک را به مرکز خدمات جامع سلامت عودت دهند.

فهرست عناوین

نکات مهم در تجویز و مصرف دارو

آموزشهای لازم در حین تجویز دارو

راههای تجویز و مصرف دارو

مکانیسم های عمل دارو

راه تجویز داروها

انواع پاسخهای مضر به داروها

پاسخ های مضر غیر قابل پیش بینی به داروها

نسخه یا دستور پزشک

مشخصات نسخه دارویی

پرسش و تمرین

نتیجه گیری

نکات مهم در تجویز و مصرف دارو:

۱. مقدار و دفعات مصرف دارو بر اساس دارونامه باشد.

۲. توجه به موارد منع مصرف دارو

در هنگام تجویز دارو هنگام تجویز دارو به دارونامه و به ستون چه کسانی نباید از این دارو مصرف کنند، دقت شود. از بیمار شرح حال گرفته می شود (موارد حساسیت به دارو و...پرسیده می شود) و بر اساس این ستون دارو تجویز می گردد.

۳. اطمینان از داشتن برچسب دارویی و شناسایی کامل دارو (برچسب های دارویی اطلاعاتی از قبیل نام و دوز دارو تاریخ دارو و موارد منع مصرف را در بر دارند).

۴. آموزش کامل به بیمار در مورد نحوه مصرف دارو (تعداد دفعات مصرف و میزان دوز دارو را برای بیمار مشخص می کنیم).

۵. مشخص کردن تعداد دفعات دارو با کشیدن خط و زدن علامت مخصوص

۶. بررسی تاریخ مصرف دارو جهت کنترل تاریخ انقضاء دارو (داروهای تاریخ گذشته به دلیل مسمومیت و ایجاد عوارض نباید مصرف گردد).

۷. گزارش سریع داروهای تاریخ انقضاء نزدیک به مرکز خدمات جامع سلامت (تاریخ تولید دارو با MFG و تاریخ انقضاء دارو با EXP نمایش داده می شوند).

(در صورت عدم یا مصرف پایین دارویی در خانه بهداشت داروی تاریخ نزدیک انقضاء به مرکز خدمات جامع سلامت تحویل داده شود).

۸. ممانعت از دادن دارو در صورت تغییر در ظاهر دارو (شکل، رنگ و..)

۹. ارجاع فوری به پزشک مرکز خدمات جامع سلامت در صورت ایجاد عوارض. (کاهش و افزایش نبض، حساسیت پوستی و کهیر و خارش و..)

۱۰. به بیماران توصیه کنید از مصرف دارو بیش از مقداری که شما تجویز می کنید خودداری نمایند.

۱۱. دارو باید از دسترس کودکان دور نگه داشته شود.

۱۲. اگر با توجه به تمام موارد و هشدارهای که به والدین داده اید، کودکی در اثر خوردن داروهای اضافی دچار مسمومیت شد، او را سریعاً به یک مرکز بهداشتی یا مرکز درمانی اعزام کنید.

۱۳. نحوه استعمال دارو را به دقت آموزش دهید.

۱۴. داروهای موضعی استعمال خارجی دارند و نباید خورده شوند.

۱۵. بعضی افراد به بعضی از داروها حساسیت دارند، این حساسیت ممکن است به صورت جوش، خارش، کهیر، قرمزی و تنگی نفس و... بروز کند، در این موارد دارو را قطع کنید و به پزشک ارجاع دهید.

۱۶. از وضعیت حاملگی و شیردهی خانم همسررداری که به شما مراجعه می کند مطلع شوید. دادن اغلب داروها در سه ماهه اول باید با تجویز پزشک صورت گیرد. در زمان شیردهی نیز بسیاری از داروها که توسط مادر مصرف می شود، برای شیرخوار ضرر دارد.

۱۷. در دارونامه خانه بهداشت، به ستون ((به چه کسانی نباید از این دارو بدهید)) توجه بیشتری نمایید. شرح حال کامل از بیمار گرفته شود. تا از تداخل دارویی و عوارض پیشگیری شود.

۱۸. با توجه به تعداد مراجعین خانه بهداشت دارو درخواست کنید. اگر متوجه شدید دارویی مصرف نمی شود، حداقل ۶ ماه قبل از آن که تاریخ مصرف آن بگذرد، آن را به مرکز خدمات جامع سلامت عودت دهید. در صورت امکان با دارویی تاریخ انقضا دورتر تعویض شود.

۱۹. همواره تجویز و مصرف دارو باید طبق آخرین دستورعمل ارسالی از سوی وزارت متبوع باشد.

۲۰. در تجویز داروهایی مانند شربت ها بهتر است مقدار داروی تجویز شده در هر نوبت با سرنگ تعیین شود. (به دلیل دقیق بودن میزان آن)

۲۱. در صورت نبود پیمانه یا سرنگ می توان با توجه به حجم های تعیین شده زیر از قاشق استفاده کرد.

قاشق	حجم (میلی لیتر)	
چای خوری	۱/۲۵	
مرباخوری	۲/۵	
غذاخوری سرخالی	۵	

آموزشهای لازم در هنگام تجویز دارو به بیمار یا همراه بیمار

۱. مصرف نمودن دارو سر وقت و زمان مشخص

۲. کامل نمودن دوره درمان

۳. خوردن قرص ها با آب فراوان (جهت جلوگیری از عوارض گوارشی)

۴. خرد کردن قرصهای درشت به قطعات کوچک برای کودکان و حل کردن در یک قاشق آب

۵. روش مصرف دارو در کودکان را به دقت آموزش دهید، هنگام دادن دارو به مادر آموزش مراقبت کامل از کودکان جهت جلوگیری از گرفتگی راههای تنفسی (خفگی) داده شود.

مکانیسم های عمل دارو

یک دارو بعد از رسیدن به یک غلظت مناسب در محل خود در بدن، اثر درمانی و دلخواه به وجود می آورد. در این جهت مولکول های ترکیبات شیمیایی باید از نقطه ورود بدن به مجاورت بافت محل اثر خود رسیده و با آن واکنش انجام دهند. میزان پاسخ دارو به مقدار بکار رفته و زمان باقی ماندن آن در بدن بستگی دارد.

راه تجویز دارو

از آنجا که اغلب اثر بخشی یک دارو بستگی به شکل دارو و راه مصرف آن دارد، لذا در کارخانجات دارویی سعی بر این دارند تا پس از بررسی آثار فارماکولوژیک یک دارو، آن را به بهترین شکل ممکن تهیه و عرضه نمایند.

چهار راه عمده تجویز داروها عبارتند از:

۱- خوراکی (جذب داروها از قسمت های مختلف دستگاه گوارش)

۲- تزریقی (زیرپوستی، عضلانی، وریدی و داخل نخاعی)

۳- ریوی

۴- موضعی

راه تجویز داروها

۱. راه خوراکی:

- یکی از معمولترین روش های تجویز داروهاست.
- این روش تجویز، هرچند سالم، مطمئن و اقتصادی است اما تغییرات دستگاه گوارش حاصل از غذا، هیجانات و فعالیت های فیزیکی جذب داروها را کند می کند.

روش خوراکی (جذب دهانی)

جذب دهانی:

از آنجا که فضای دهان دارای لایه نازک سلولهای پوششی، عروق خونی فراوان و PH اسیدی کمی است، لذا مقدار کمی از داروها از این مسیر جذب می شوند.

ترشح بزاق و مخلوط شدن با داروها جذب بعضی از آن ها را تسهیل می کند.

بخشی از مخاط دهان که در جذب خوراکی داروها اثر دارد شامل زیر زبان می باشد.

انواع روش های خوراکی و جذب دهانی :

• زیر زبانی:

در جذب دهانی به روش زیر زبانی دارو در ناحیه زیر زبان گذاشته می شود تا در بزاق حل شده و جذب شود (مثل نیترو گلسیرین). در این روش جذب سریع است و اثر دارو زود ظاهر می شود (۲ دقیقه)

• جویدنی:

در جذب دهانی روش دیگر جویدنی است، مثل (مبندازول).

روش خوراکی (جذب معده ای)

جذب معده ای:

هر چند که معده دارای عروق خونی زیاد است و سطح گسترده ای دارد ولی از نظر جذب داروها حائز اهمیت نیست.

زمان باقی ماندن دارو در معده جهت جذب به PH دارو و حرکت معده بستگی دارد.

معده دارای PH اسیدی (حدود ۴/۱) است و داروهای اسیدی مثل فنوباربیتال و آسپیرین در آنجا جذب می شوند. با کندی سرعت تخلیه معده جذب داروها کاهش می یابد، به این دلیل است که داروها را اغلب با معده خالی، به همراه آب جهت فرستادن دارو به محل جذب در روده مصرف می کنند. بعضی از داروها که محرک معده هستند همراه با غذا مصرف می شوند.

روش خوراکی (جذب روده ای)

جذب روده کوچک:

روده کوچک با پرزهای زیادی که دارد، یک سطح وسیع برای جذب فراهم می آورد. جذب داروها اغلب در قسمت بالای روده کوچک انجام می شود. محتویات روده دارای PH قلیایی (۷ تا ۸) است که به مقدار زیاد بر روی جذب داروهای بازی اثر می گذارد.

افزایش حرکت روده ناشی از اسهال یا مصرف مسهل ها موجب کاهش زمان در معرض قرار گرفتن دارو و مخاط روده شده و جذب را کاهش می دهد.

جذب رکتال:

جذب سطح رکتوم خیلی زیاد نیست ولی جذب دارویی به دلیل وجود عروق زیاد در آنجا صورت می گیرد. یکی از مزایای این روش آن است که بخشی از دارو (حدود ۵۰ درصد) بعد از جذب از راست روده از کبد عبور نمی کند.

دومین راه تجویز دارو تزریقی است.

۲- راه تزریقی:

در این روش جذب دارو سریعتر از سایر روش ها صورت می گیرد و معمولا برای رساندن سریع دارو به بدن از این روش استفاده می شود. تزریق می تواند به روش های زیر جلدی، وریدی، عضلانی، داخل نخاعی و داخل شریانی و داخل پوستی باشد.

۳- راه ریوی:

ریه ها به علت دارا بودن سطح گسترده برای جذب و همچنین شبکه مویرگی غنی در اطراف کیسه های هوایی یکی از روش های مهم مصرف دارو هستند بطور مثال در مصرف گاز های بیهوشی نظیر هالوتان و یا گاز های درمانی نظیر سالبوتامول (متسع کننده برونش).

۴. راه موضعی:

جذب داروهای موضعی که بر روی پوست و یا غشاء مخاطی سایر اندام ها به کار می رود نسبتا سریع است. کاربرد داروها بر روی پوست اغلب برای اثر موضعی است ولی بعضی از ترکیبات محلول در چربی از سد پوست عبور کرده و اثر سیستمیک بوجود می آورد مثل پماد نیترو گلیسیرین

انواع پاسخ های مضر به داروها

داروها به روش های مختلف با بدن واکنش داده و منجر به پاسخ های مضر قابل پیش بینی و بعضی اوقات مضر غیر قابل پیش بینی می شوند.

هیچ دارویی نیست که کاملاً بی خطر باشد و آثار سمی بوجود نیاورد، بعضی اوقات آثار جانبی داروها خیلی سریع از بین می رود ولی گاهی اوقات هفته ها و ماهها ادامه می یابد.

بعضی اوقات عوارض جانبی داروها نسبتاً ملایم هستند ولی بعضی دیگر ممکن است کشنده باشند.

هر چه، تعداد دارویی مصرفی بیشتر شود وقوع عوارض افزایش می یابد و این موضوع یکی از مشکلات مهم دارو درمانی می باشد

پاسخ های مضر قابل پیش بینی به داروها:

فاکتورهای متعددی بر روی پاسخ های افراد نسبت به داروها اثر می گذارد. این عوامل عبارتند از:

۱ - سن:

به طور کلی مشخص شده که کودکان و افراد سالمند به داروها حساسیت بیشتری نشان می دهند نوزادان اغلب از نظر سیستم کلیوی و کبدی تکامل یافته نبوده و در نتیجه مکانیزم های دفعی و متابولیکی آن ها ناقص است، سالمندان به دلیل کاهش عملکرد کلیه و کبد و همچنین وجود بیماری های همراه مانند قلب و عروق پاسخ های متفاوتی به داروها نشان می دهند.

۲ - توده بدن:

جهت ایجاد غلظت دارویی دلخواه در افراد با اندازه های مختلف باید دوز دارویی براساس توده بدن تنظیم گردد.

پاسخ های مضر غیر قابل پیش بینی به داروها:

تمام پاسخ های دارویی غیر قابل پیش بینی و غیر قابل توضیح عبارتند از:

- آلرژی دارویی
- ازدیاد حساسیت
- وابستگی دارویی،
- تداخل دارویی و...

نسخه یا دستورات پزشک:

دستور پزشک در زمینه تهیه یا کاربرد یک ماده دارویی از طریق نسخه به بیمار ارائه می شود. دستور پزشکی را می توان بر روی هر قطعه کاغذی نوشت مشروط براینکه شرایط قانونی را در نوشتن رعایت کرد.

نسخه:

عبارت است از یک دستور دارویی که به طور کتبی و یا شفاهی از طرف پزشک، دندانپزشک و یا سایر افرادی که مطابق قانون اجازه تجویز دارو را دارند صادر می گردد. صفت مشخصه ای که نسخه دارویی بایستی دارا باشد این است که دارویی معین، در زمان مشخص جهت فرد بخصوصی تجویز شود.

مشخصات یک نسخه دارویی

• مشخصات پزشک:

در نسخه های دارویی باید نام و نام خانوادگی پزشک، شماره نظام پزشکی، مرتبه پزشکی (عمومی یا متخصص)، نشانی مطب، شماره تلفن تماس درج شده باشد اندازه یک نسخه معمولاً برابر یک صفحه A5 می باشد.

• تاریخ نسخه:

نوشتن تاریخ نسخه هم از نظر قانونی و هم از نظر درمانی اهمیت زیادی دارد.

• نام و نام خانوادگی:

برای جلوگیری از اشتباه در تحویل دارو به بیمار ذکر نام و نام خانوادگی بیمار به شکل خوانا ضروری است.

• عنوان نسخه یا سر نسخه:

سر نسخه یا شروع به عنوان یک سمبل یا علامت RX یا R مشخص می شود و به نظر می رسد مخفف شده کلمه لاتین Recipe به معنی (به این شکل اجرا کن) می باشد.

• متن نسخه:

بخش اصلی نسخه می باشد و حاوی اسامی و مقادیر مواد دارویی تجویز شده می باشد.

در مورد هر قلم داروی تجویزی شش عامل باید مشخص گردد:

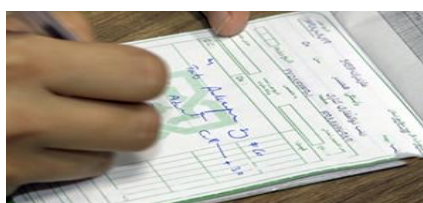
- ۱- نام دارو
- ۲- شکل دارو
- ۳- تعداد دارو
- ۴- واحد دارو
- ۵- نحوه مصرف
- ۶- فواصل تجویز دارو

شکل دارو:

انتخاب راه مصرف دارو یکی از مهمترین وظایف پزشک است زیرا هر کدام از راههای مصرف داروها، دارای مزایا و معایبی می باشد. بعد از نوشتن نام دارو در همان سطر بلافاصله شکل دارو نوشته می شود.

قدرت دارو:

با توجه به اینکه بسیاری از اشکال دارویی با قدرتهای (مقدار ماده موثره دارویی) متفاوت در داروخانه وجود دارند پزشک باید به طور واضح، قدرت شکل دارویی مورد نظر را وارد نماید.

مثال: cap Amoxicillin 250 mg

تعداد دارو:

باید از اعداد متعارف استفاده گردد. در مورد اشکال دارویی قابل شمارش نظیر قرص و کپسول و آمپول، غالباً باید تعدادی از یک دارو در نسخه نوشته شود که برای تکمیل دوره درمانی مورد نظر پزشک کافی باشد

دستور دارو:

دستور دارو باید کامل و خوانا نوشته شود، در کشور ما دستور دارو عمدتاً به فارسی نوشته می شود. دستور دارو باید راه مصرف، میزان مصرف، دفعات مصرف، دوره مصرف و شرایط مصرف را مشخص نماید.

مهر و امضاء پزشک:

هر نسخه دارویی با امضای پزشک رسمیت می یابد و ارزش حقوقی و قانونی پیدا می کند.

خلاصه و نتیجه گیری:

آموزش به بیمار در ارتباط با موارد منع مصرف، دفعات و میزان مصرف دارو، تاریخ انقضاء دارو از موارد بسیار اساسی و مهم می باشد. از حامله و شیردادن خانم های همسر دار باید اطمینان کامل حاصل کرد و در این باره دقت کافی به عمل آید. در صورت بروز عوارضی مانند تنگی نفس، قرمزی، کهیر، خارش و سایر علایم با مصرف دارو، باید دارو قطع و بیمار به پزشک مرکز خدمات جامع سلامت ارجاع داده شود. دارو از دسترس کودکان دور نگه داشته شود و تجویز و مصرف دارو باید طبق آخرین دستورالعمل های ارسالی از سوی وزارت متبوع باشد.

مکانیسم عمل دارو:

یک دارو بعد از رسیدن به یک غلظت مناسب در محل خود در بدن، اثر درمانی و دلخواه به وجود می آورد.

چهار راه عمده تجویز داروها عبارتند از:

۱- خوراکی   ۲- تزیینی

۳-ریوی

داروها در دستگاه گوارش از چند محل جذب می شوند که عبارتند از:

۱- جذب دهانی   ۲- جذب معده ای

۳- جذب روده کوچک   ۴- جذب رکتالی

انواع یاسخهای مضر به داروها شامل:

پاسخ های مضر قابل پیش بینی و پاسخ های مضر غیر قابل پیش بینی می باشد.

نسخه:

عبارت است از یک دستور دارویی که به طور کتبی و یا شفاهی از طرف پزشک، دندانپزشک و یا سایر افرادی که مطابق قانون اجازه تجویز دارو را دارند صادر می‌گردد.

مشخصات نسخه :

درنسخه های دارویی باید نام و نام خانوادگی پزشک، شماره نظام پزشکی، مرتبه پزشکی (عمومی یا متخصص) نشانی مطب، شماره تلفن تماس درج شده باشد. شکل، قدرت، تعداد و دستور دارویی نوشته شده باشد و مهر و امضاء شود.

پرسش و تمرین

۱. نکات لازم در حین دادن دارو به بیمار را بیان کنید؟
۲. در درخواست دارو چه نکاتی باید رعایت شود؟
۳. در تجویز دارو به شکل شربت چه نکاتی باید رعایت شود؟
۴. آموزشهای لازم در حین تجویز دارو به کودکان را توضیح دهید؟
۵. مکانیسم اثر دارو را توضیح دهید.
۶. راههای عمده تجویز دارو را شرح دهید.
۷. راه های جذب دارو در دستگاه گوارش را توضیح دهید.
۸. پاسخ های مضر قابل پیش بینی در تجویز دارو را شرح دهید.
۹. پاسخ های مضر غیر قابل پیش بینی در تجویز دارو را شرح دهید.
۱۰. نسخه دارویی را تعریف کنید.
۱۱. مشخصات نسخه دارویی را توضیح دهید.

فصل سوم

آشنایی با داروهای خانه بهداشت

اهداف آموزشی :

انتظار می رود فراگیر پس از مطالعه این درس بتواند:

۱. رده بندی درمانی دارو و رده بندی مصرف در حاملگی را تعریف کند.
۲. موارد مصرف و دوز آن را بیان کند.
۳. موارد منع مصرف و موارد احتیاط را شرح دهد.
۴. اقدامات لازم مراقبتی در خصوص مصرف دارو را توضیح دهد.
۵. نحوه مصرف در شیر دهی و بارداری را توضیح دهد.
۶. آموزش های لازم در مورد هر دارو به خانواده را بیان کند.

فهرست عناوین

داروهای مسکن و تب بر:

(۱) استامینوفن

(۲) آ.س.آ بزرگسال

(۳) مگنامیک اسید

داروهای درمان ترشی معده:

(۴) آلومینیوم ام جی

(۵) آلومینیوم ام جی اس

داروهای درمان کم آبی ناشی از اسهال:

(۶) او.آ.اس

(۷) او.آ.اس هیپواسمولار

(۸) سولفات روی

داروهای مسکن و تب بر

➤ استامینوفن (پاراستامول) Acetaminophen(paracetamol)

رده بندی درمانی	ضد درد غیر مخدر، ضد تب
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه B
اشکال دارویی موجود	قطره، شربت، شیاف و قرص Oral drops: 100 mg/ml Oral solution: 120 mg/5ml Suspension: 120 mg/5ml Suppositories: 125 mg , 325 Tablets: 325 mg , 500 mg
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	ضد درد و ضد تب می باشد.
موارد منع مصرف	منع مصرف شناخته شده ای ندارد.
موارد احتیاط	بیماران الکلی، کبدی، قلبی عروقی، اختلال کار کلیه و عفونتهای ویروسی
عارضه جانبی	آسیب شدید کبدی، زردی، خونریزی غیر عادی، ضعف و خستگی، آنمی، کهیر، خارش
تداخلات دارویی	(۱) آنتی اسیدها می توانند موجب تاخیر و کاهش جذب استامینوفن شوند. (۲) غذا باعث کاهش جذب دارو می گردد. (۳) کافئین باعث تقویت اثر استامینوفن می گردد.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانيد چقدر از اين دارو بدهيد؟
استامينوفن	قطره	۲ ماه تا ۶ ماه (۴ تا ۶ کیلوگرم)	۴-۶ بار در روز هر بار ۲ قطره به ازای هر کیلوگرم وزن بدن (۸-۱۲ قطره)	یک شیشه
		۶ ماه تا ۱۲ ماه (۶ تا ۹ کیلوگرم)	۴-۶ بار در روز هر بار ۲ قطره به ازای هر کیلوگرم وزن بدن (۱۸-۱۲ قطره)	
		۱۲ ماه تا ۳ سال (۱۰ تا ۱۴ کیلوگرم)	۴-۶ بار در روز هر بار ۲ قطره به ازای هر کیلوگرم وزن بدن (۲۰-۲۸ قطره)	
	شیاف کودکان*	۶ ماه تا ۶ سال	در مواردی که کودک تب بالاتر از ۳۸/۵ درجه (زیر بغل) دارد و به دلایل مختلف (مانند استفراغ و ...) قادر به مصرف خوراکی دارو نیست، یک شیاف گذاشته و او را ارجاع فوری دهید.	یک شیاف
	الکزیر	۲ ماه تا ۶ ماه (۴ تا ۶ کیلوگرم)	۴-۶ بار در روز هر بار ۱/۵ سی سی (نصف قاشق مرباخوری)	یک شیشه
		۶ ماه تا ۱۲ ماه (۶ تا ۹ کیلوگرم)	۴-۶ بار در روز هر بار ۲/۵ سی سی (نصف قاشق غذاخوری)	
		۱۲ ماه تا ۳ سال (۱۰ تا ۱۴ کیلوگرم)	۴-۶ بار در روز هر بار ۵ سی سی (یک قاشق غذاخوری)	
	قرص ۳۲۵ میلی گرمی	۳ سال تا ۵ سال (۱۵ تا ۱۹ کیلوگرم)	۴-۶ بار در روز هر بار ۷/۵ سی سی (یک و نیم قاشق غذاخوری) یا نصف قرص	مقدار قرص با توجه به ۳ روز درمان محاسبه شود.
		۵ تا ۱۴ سال	۴ بار در روز، هر بار یک قرص	
		۱۴ سال به بالا	۴-۶ بار در روز، هر بار یک قرص	

نکته: با توجه به این که مورد مصرف شیاف برای جلوگیری از تب بالا در کودکان ۶ ماهه تا ۶ ساله (پیشگیری از تشنج) می باشد، لذا توصیه می شود فقط در تب های بالا، در مواردی که عدم تحمل شکل خوراکی این دارو وجود دارد و نیز در کودکانی که دچار مشکل قلبی یا تنگی نفس یا سابقه تشنج تب هستند، از شیاف استامینوفن استفاده شود.

توجهات ویژه:

- (۱) بر اساس برنامه مانا، تجویز استامینوفن برای کودکان در موارد تب 38.5°C درجه و بالاتر و یا درد گوش می باشد.
- (۲) دادن استامینوفن هر ۶-۴ ساعت یک بار تکرار شود تا تب و یا درد گوش از بین برود.
- (۳) اگر پس از ۳ روز درمان تب کاهش نیافت و یا پایین نیامد، با توجه به دستورالعمل های مربوطه پیگیری و بیمار را به پزشک ارجاع دهید.

آموزش به بیمار و خانواده:

- (۱) در صورت خونریزی از مقعد از طریق رکتال مصرف نگردد.
- (۲) در بالغین دارو بیش از ۱۰ روز مصرف نگردد.
- (۳) شیاف رکتال را در یخچال نگهداری کنید.

➤ استیل سالیسیلیک اسید (A.S.A) Acetyl Salicylic Acid

رده بندی درمانی	ضد درد غیر مخدر، ضد تب، ضد التهاب، ضد تجمع پلاکت
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه C (در سه ماهه سوم حاملگی: گروه D)
اشکال دارویی موجود	قرص پوشش دار روده ای (Tablets: 80mg(E.C) قرص جویدنی (Tablets: 100 ms (chewable)
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	آرتریت، درد خفیف و تب در بزرگسالان و کودکان
موارد منع مصرف	حساسیت مفرط به آسپرین، کودکان و نوجوانان مبتلا به آبله مرغان یا علائم سرماخوردگی، آسم و سابقه هرگونه حساسیت، اختلالات خونریزی دهنده مثل هموفیلی، کمبود ویتامین K، ضایعات گوارشی (سابقه ورم معده، زخم معده یا خونریزی از معده) نارسایی کبدی و کلیوی
عارضه جانبی	تهوع، استفراغ، وزوز گوش، کاهش شنوایی، راش، سوزش
تداخلات دارویی	آنتی اسید ها سطح آسپرین را کاهش می دهند. آنتی بیوتیک ها عوارض گوارشی آسپرین را تشدید می کنند.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟
آ.اس.آ بزرگسال	قرص	۱۶ سال به بالا	۴ بار در روز هر بار یک قرص	۱۰ قرص

توجهات ویژه:

- اگر کسی که قرص آ.اس.آ می خورد، مدفوع سیاه قیری، استفراغ خونی، تنگی نفس، درد شدید معده، بثورات جلدی یا خارش پیدا کرد، او را به پزشک ارجاع فوری دهید.
- از مصرف دارو به مدت بیش از ۱۰ روز اجتناب نمائید.
- قرص آ.اس.آ بزرگسال بعد از غذا و با یک لیوان آب خورده شود.

مصرف در شیر دهی و بارداری:

از مصرف در طول دوران بار داری خودداری شود. به دلیل ترشح در شیر در دوران شیردهی مصرف نگردد.
آموزش به بیمار و خانواده:

- دور از دسترس کودکان قرار داده شود.
- بیمار باید دارو را بعد از غذا مصرف نمائید و برای ۳۰-۱۵ دقیقه دراز نکشید تا از تحریک مری جلوگیری شود.

جهت مطالعه:

مفنامیک اسید Mefnemic acid

رده بندی درمانی: ضد درد، ضد تب، ضد التهاب

رده بندی مصرف در حاملگی: گروه C

اشکال دارویی موجود: کپسول Capsules: 250 mg

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

درمان دردهای خفیف تا متوسط، دیسمنوره

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
مفنامیک اسید*	کپسول (۲۵۰ میلی گرمی)	زنان در سنین باروری	۴-۶ بار در روز هر بار یک کپسول	۱۰ قرص

* برای کاهش دردهای پس از زایمان، در صورت در دسترس نبودن استامینوفن می توان از مفنامیک اسید استفاده کرد.

موارد منع مصرف:

اختلال شدید کارکرد کبدی یا کلیوی، کودکان کوچکتر از ۱۴ سال، زخم های دستگاه گوارشی فوقانی و تحتانی، آسم، کسانی که به این دارو حساسیت دارند (علائم حساسیت: ضایعات و جوش های پوستی، کهیر، تنگی نفس، خس خس سینه، سرفه، تورم صورت و لبها، زبان یا گلو)

عارضه جانبی:

گیجی، خواب آلودگی، سردرد، سرگیجه، حساسیت به نور، خارش، کهیر، درد شکمی بی اشتها، یبوست، اسهال، سوء هاضمه، نفخ، تهوع و استفراغ، خونریزی مخفی، خونریزی شدید گوارشی، اختلالات شنوایی و زوز گوش

تداخلات دارویی:

در مصرف این دارو با استامینوفن خطر بروز واکنش های ناخواسته کلیوی افزایش می یابد.

مصرف این دارو باعث کاهش تاثیر داروهای ضد فشار خون می شود.

توجهات ویژه:

(۱) مصرف دارو بیش از ۷ روز توصیه نمی شود.

(۲) در صورت بروز عوارض از جمله اسهال شدید، مصرف دارو متوقف شود و اقدامات لازم صورت گیرد .

(۳) بهتر است کپسول مفنامیک اسید همراه آنتی اسیدها، غذا یا شیر مصرف شود تا تحریک گوارشی کاهش یابد.

(۴) به مادر آموزش دهید در صورتی که درد پس از زایمان با مفنامیک اسید کاهش نیافت، مجدداً مراجعه کند. مصرف در شیر دهی و کودکان:

مقدار کمی از دارو در شیر ترشح می شود بنابراین در شیردهی با احتیاط مصرف شود.

➤ داروهای درمان ترشی معده

آلومینیوم _ منیزیم هیدروکساید Aluminium-Magnesium Hydroxide

آنتی اسید، ضد نفخ	رده بندی درمانی
گروه C	رده بندی مصرف در حاملگی
قرص جویدنی، سوسپانسیون و شربت Tablets(chewable):200/200 mg Suspension: 225/200 mg/5 ml	اشکال دارویی موجود
درمان علامتی سوزش معده ناشی از ترشح اسید معده، سوء هاضمه ناشی از اسید و ترش کردن	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
بیماری شدید کلیوی، انسداد روده	موارد منع مصرف
ابتلا به اختلال خفیف کلیوی، مسمومیت حاملگی، آپاندیسیت	موارد احتیاط:
تغییرات خلقی به دنبال مصرف طولانی مدت در نارسایی مزمن کلیوی، یبوست، کاهش اشتها سفید شدن مدفوع، درد استخوان، کاهش وزن، اسهال (زیاد خوردن دارو باعث می شود).	عارضه جانبی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
آلومینیوم ام جی	قرص جویدنی	۱۴ سال به بالا	۴ بار در روز هر بار یک تا دو قرص بعد از غذا	برای مدت ۴ روز درمان، دارو محاسبه شود.

توجهات ویژه:

- (۱) قرص آلومینیوم ام جی برای زنان باردار منع مصرف ندارد.
- (۲) احتمال عارضه یبوست با این دارو با افزایش مصرف فیبر غذایی قابل کاهش است.
- (۳) حداکثر دارو نباید بیش از ۲ هفته مصرف گردد.
- (۴) در بیماران که محدودیت استفاده نمک دارند با احتیاط مصرف گردد.
- (۵) قرص ها باید کاملاً جویده شود.

مصرف در شیردهی و کودکان:

ممکن است در سه ماهه اول عارضه دار باشد ولی در سه ماهه دوم و سوم بی ضرر شناخته شده است. در کودکان کمتر از ۶ سال صرفاً با تشخیص قطعی دارو مصرف گردد.

آموزش به بیمار و خانواده:

- (۱) آموزش دهید که دارو را با فاصله ۱-۲ ساعت از سایر داروها مصرف نماید.
- (۲) آموزش دهید که قبل از مصرف سوسپانسیون دارو را به خوبی تکان دهد.
- (۳) بهترین زمان مصرف دارو ۱ ساعت بعد از صرف غذا و شب یک ساعت قبل خواب می باشد.

➤ آلومینیوم ام جی اس Aluminium Mgs

آنتی اسید، ضد نفخ	رده بندی درمانی
گروه C	رده بندی مصرف در حاملگی
قرص جویدنی، شربت ویا سوسپانسیون Chewable Tablets: Aluminium Hydroxide 200mg+ Magnesium Hydroxide 200 mg + Simethicone 25 mg Suspension:(Aluminium Hydroxide 225 mg + Magnesium Hydroxide 200mg +Simethicone 25 mg) / 5 ml	اشکال دارویی موجود
منع مصرف شناخته شده ای ندارد.	موارد منع مصرف
در بیماران کلیوی و زنان باردار با احتیاط مصرف شود.	موارد احتیاط:

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟
*آلومینیوم ام جی اس	قرص جویدنی	۱۴ سال به بالا	۴ بار در روز هر بار یک تا دو قرص بعد از غذا	برای مدت ۵ روز درمان، دارو محاسبه شود.

نکته: آلومینیوم ام جی اس علاوه بر اثرات خنثی کننده اسید معده، دارای خاصیت ضد نفخ نیز می باشد.

توجهات ویژه:

به بیمار یاد آوری کنید قرصها را خوب بجود. این دارو ممکن است مدفوع را سفید رنگ کند. زیاد خوردن دارو باعث اسهال می شود.

داروهای درمان کم آبی ناشی از اسهال

اورال ره هیدریشن سالت (او.آر.اس هیپواسمولار) (Oral Rehydration Salt (O.R.S)

رده بندی درمانی	الکترولیت های خوراکی
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه B
اشکال دارویی موجود	بصورت ساشه و پودر و قرص جوشان Powder For 1000cc Oral Solution NaCl 3/5gr, KCl 1/5gr, trisodium citrate 2/9gr, Dextrose 20 g
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	جبران آب و املاح از دست رفته در اسهال حاد

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟
او.آر.اس (الکترولیت خوراکی)	پودر ۲۷/۹ گرمی	همه سنین	بسته ۲۷/۹ گرمی را در یک لیتر آب جوشیده سرد شده یا آب آشامیدنی سالم حل کنید و طبق برنامه درمان اسهال مصرف نمایید.	یک بسته

توجهات ویژه:

- (۱) حجم مورد نیاز و سرعت تجویز دارو، به سرعت از دست رفتن مایعات، وزن، سن و شدت بیماری بستگی دارد
- (۲) مطمئن شوید مادر تمام محتوی یک بسته او.آر.اس را در یک لیتر آب حل می کند و به میزان نیاز از محلول ساخته شده به کودک می‌دهد.
- (۳) اگر کودک انحصاراً با شیر مادر تغذیه می شود، نباید غذاهای آبکی به او داده شود و باید بیش تر به او شیر داده شود. اگر از شیر خشک یا شیرهای دیگر استفاده می کند، باید علاوه بر شیر همیشگی اش، او.آر.اس و آب جوشیده خنک شده هم به او بدهند.
- (۴) به کودک نوشیدنی یا مایعات متداول در محل مانند سوپ یا چای کم‌رنگ کم شیرین و سایر مایعات خانگی بدهند.
- (۵) اگر کودک هنگام خوردن او.آر.اس استفراغ کند، ده دقیقه بعد دوباره به او محلول او.آر.اس بدهند. دادن محلول خنک او.آر.اس با حجم کم و به دفعات مکرر، در کنترل استفراغ موثر است.
- (۶) محلول تهیه شده بیش از ۲۴ ساعت نگهداری نشده و باقیمانده آن دور ریخته شود.
- (۷) دفعات و مقدار تغذیه کودک مبتلا به اسهال باید بیش از کودکان سالم باشد.
- (۸) در صورت تغییر رنگ پودر او.آر.اس از مصرف آن خودداری شود.
- (۹) اسهال توسط میکروبهای موجود در غذا-آب یا روی دستها ایجاد می شود. رعایت اصول بهداشتی، شستشوی دستها، مصرف آب فراوان و تمیز و تغذیه با شیر مادر، مهمترین راه های پیش گیری از بروز عفونت و اسهال در کودکان هستند.
- (۱۰) درمان بیماران مبتلا به اسهال باید بر اساس برنامه درمانی موجود در بوکلت مانا صورت گیرد، ولی چنانچه کودک تمایل داشت، محدودیتی برای مصرف او.آر.اس وجود ندارد.

آموزش به بیمار و خانواده :

(۱) به بیمار بیاُموزید در صورت بروز تشنج بعلت دهیدراتاسیون بیش از حد و تب بلافاصله به پزشک مراجعه کند.

(۲) چنانچه با مصرف ORS پیشرفتی در درمان حاصل نشد بلافاصله به پزشک مراجعه کند.

(۳) بلافاصله پس از تأمین کافی آب و املاح بدن در کودکان، باید از سایر غذاها نیز استفاده شود.

جهت مطالعه:

زینک سولفات zinc sulfate

رده بندی درمانی: مکمل غذایی ، ضد عفونی کننده پوست

رده بندی مصرف در حاملگی: گروه A

اشکال دارویی موجود: شربت و کپسول

Syrup: 5 mg/5 cc ، 20 mg/5 cc

cap : 220mg

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

به عنوان مکمل در پیشگیری و درمان کمبود روی، آرتريت روماتوئيد، آکنه، تاخير در التيام زخم که با کمبود روی همراه باشد استفاده می شود.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار وروش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
سولفات روی	شربت (۵ میلی گرم در ۵ سی سی / ۱ - ۲۰)	زیر ۵ سال	شربت ۵ میلی گرم در ۵ سی سی:	دو شیشه
			۲ تا ۶ ماه : ۵ سی سی، یک بار در روز بالای ۶ ماه : ۱۰ سی سی، یک بار در روز	
			شربت ۲۰ میلی گرم در ۵ سی سی:	یک شیشه
			۲ تا ۶ ماه : ۲/۵ سی سی بالای ۶ ماه : ۵ سی سی	

تجویز روی به منظور جبران نقص ایمنی و عوارض ناشی از اسهال حاد است و بدیهی است که تأثیری بر درمان کم آبی نخواهد داشت.

موارد منع مصرف:

منع مصرف شناخته شده ای ندارد.

عارضه جانبی:

سردرد، درد شکمی، سوء هاضمه، تهوع، استفراغ، اسهال، تحریک معده، آنمی

تداخلات دارویی:

در مصرف با مس، آهن، تتراسایکلین هاممکن است جذب این داروها مختل شود.

توجهات ویژه:

دارو را بیش از مقدار توصیه شده مصرف نکنید.

مصرف در شیردهی و کودکان:

طی دوران شیردهی نیاز مادر به روی بیشتر می شود.

آموزش به بیمار و خانواده:

۱) به بیمار بیاموزید در صورت ایجاد تهوع، اسهال خفیف، بثورات پوستی، استفراغ شدید، اتلاف آب بدن و بی قراری،

مقدار مصرف دارو را کاهش داده یا مصرف آن را تا کنترل علائم فوق قطع کند.

۲) روی در اسهال کودکان باید به میزان ذکر شده در دستورعمل تجویز شود.

۳) اگر از شربت روی ۵ میلی گرم در ۵ سی سی استفاده شود، در صورت عدم تحمل کودک به دلیل حجم زیاد دارو

و احتمال ایجاد مشکلات گوارشی، میتوان آن را در دو یا سه نوبت به او داد.

۴) در تعیین مقدار شربت روی که در درمان اسهال های حاد تجویز می شود، بسیار مهم است که دوز دارو دقیقا

محاسبه شده و مقدار دارو کمتر از حد تعیین شده نباشد.

آشنایی با داروهای خانه بهداشت – بخش دوم

فهرست عناوین:

- داروهای درمان کرم اسکاریس و کرمک:
- (۱) مبندازول
  - (۲) پی پرازین
  - داروهای درمان حساسیت (آنتی هیستامین):
  - (۳) دیفن هیدرامین
  - (۴) کلرفنیرامین
  - (۵) سالبوتامول
  - داروهای جلدی قسمت اول :
  - (۶) متیل سالیسیلات
  - (۷) تتراسیکلین ۳٪
  - (۸) کالاندولا
  - (۹) کالامین دی

داروهای درمان کرم آسکاریس و کرمک

➤ مبندازول

Mebendazol

رده بندی درمانی	ضد کرم
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه C
اشکال دارویی موجود	قرص جویدنی Tablets (Chewable): 100 mg
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	داروی درمان کرم اسکاریس و کرمک
موارد منع مصرف	حساسیت مفرط به دارو
عارضه جانبی	تب، گهگاه درد شکمی موقت و اسهال در آلودگی شدید

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی - وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
مبندازول	قرص جویدنی	کودکان بزرگتر از ۲ سال و بزرگسالان	کرمک یک قرص را خوب جویده و با کمی آب میل نماید، بار دیگر یک هفته بعد تکرار نماید.	۲ قرص برای هر یک از افراد خانواده
		آسکاریس	به مدت ۳ روز، یک قرص صبح و یک قرص شب را خوب جویده و با کمی آب میل نماید.	۶ قرص

توجهات ویژه:

مصرف بیش از حد می تواند منجر به ناراحتی های گوارشی و گیجی و منگی در فرد گردد.

مصرف در شیر دهی و کودکان:

بی ضرر بودن دارو در شیر دهی ثابت نشده است در کودکان کوچکتر از ۲ سال صرفاً با در نظر گرفتن فواید در برابر زیان های احتمالی تجویز شود.

آموزش به بیمار و خانواده:

(۱) آموزش هایی را که باید درباره شستن دستها، کوتاه کردن ناخن ها، تعویض و جوشاندن لباسهای زیر و ملحفه رختخواب به بیمار بدهید.

(۲) داروی ضد کرمک را باید به همه افراد خانواده بدهید.

(۳) یک هفته بعد از درمان آسکاریس، اگر بیمار ناراحتی هایی داشت که نشان میداد هنوز هم آسکاریس دارد، می توانید یک بار دیگر مطابق جدول به او دارو بدهید.

(۴) توصیه کنید برای جلوگیری از آلودگی مجدد، بیمار بهداشت را رعایت نموده و قبل از خوردن غذا و بعد از رفتن توالت، دستها و زیر ناخنها را با آب و صابون بشوید، ضمناً سبزیها و میوه ها را قبل از مصرف بر اساس دستورعمل مربوطه انگل زدایی و ضدعفونی نموده و خوب بشوید.

(۵) بهتر است قرص مبندازول همراه با غذا به خصوص غذاهای چرب مصرف شود.

piperazin hexahydrate

➤ پی پرازین

رده بندی درمانی	ضد کرم
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه B
اشکال دارویی موجود	قرص و شربت Tablet: 500 mg/cs Syrop: 750 mg/5ml
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	داروی درمان کرم اسکاریس و کرمک
موارد منع مصرف	حساسیت مفرط به دارو، اختلالات همراه با تشنج، زنان باردار، ناراحتیهای کبدی و کلیوی بیماران مبتلا به صرع(غش)، کودکان مبتلا به سوء تغذیه شدید و کم خونی
عارضه جانبی	ضعف عضلانی، تشنج، سردرد، اسهال، استفراغ، تهوع، تاری دید، کاهش بینایی، سرفه، کهیر، تب

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی-وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
پی پرازین	شربت	کمتر از ۷ کیلوگرم	یک قاشق مرباخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	متناسب با وزن و میزان داروی مورد نیاز
		۷ تا ۱۴ کیلوگرم	یک قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	
		۱۵ تا ۳۰ کیلوگرم	۲ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	
		بالاتر از ۳۰ کیلوگرم در بزرگسالان	۴ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	

توجهات بالینی:

- به منظور جلوگیری از ناراحتی گوارشی، دارو را همراه غذا تجویز نمایید.
- دارو را در درجه حرارت اتاق و به دور از حرارت و نور قرار دهید.
- در موارد عفونت شدید دوره درمانی بعد از یک هفته توقف باید مجدداً تکرار شود.
- در صورت ایجاد علائم گوارشی شدید و یا واکنش افزایش حساسیت مصرف دارو باید قطع گردد.
- حتی الامکان از شربت پی پرازین در کودکان زیر ۲ سال استفاده شود.

مصرف در شیر دهی:

بی ضرر بودن مصرف این دارودر دوران شیر دهی ثابت نشده است.

آموزش به بیمار و خانواده:

- ۱) به بیمار توصیه کنید دارو را کاملاً مطابق دستور مصرف نماید.
- ۲) مراقبت های بهداشتی جهت جلوگیری از آلودگی مجدد را به بیمار بیاموزید.

داروهای درمان حساسیت

➤ دیفن هیدرامین هیدروکلراید Diphenhydramine Hydrochloride

آنتی هیستامین، ضد سرگیجه، ضد سرفه، آرام بخش، خواب آور	رده بندی درمانی
گروه B	رده بندی مصرف در حاملگی
قرص، شربت، تزریقی Elixir: 12.5 mg/ 5mL Tablets : 25 mg Injection : 50 mg	اشکال دارویی موجود
درمان حساسیت	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
حساسیت مفرط به دارو، ابتلا به حملات آسمی حاد، نوزادان نارس، زنان شیرده.	موارد منع مصرف
خواب آلودگی، گیجی، خستگی، سردرد، عدم هماهنگی، بی خوابی، عصبی شدن، بی قراری، تشنج، سرگیجه، بی اشتها، اسهال، خشکی دهان، یبوست، تهوع، استفراغ، هیپوتانسیون، تپش قلب، تاری دید، دوبینی، وزوز گوش	عارضه جانبی
در مصرف با داروهای ضد اضطراب، خواب آورها و آرام بخش ها ممکن است موجب تضعیف بیشتر دستگاه عصبی شود. با همدیگر مصرف نشوند.	تداخلات دارویی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
دیفن هیدرامین	شربت ۱۲/۲۵ میلی گرم در ۵ میلی لیتر	۲ تا ۶ سال	۳ بار در روز (صبح، ظهر و شب) هر بار ۲/۵ میلی لیتر (یک قاشق مرباخوری)	یک شیشه
		۷ تا ۱۲ سال	۴ بار در روز (صبح، ظهر، عصر و شب) هر بار ۲/۵ میلی لیتر (یک قاشق مرباخوری)	

مصرف در شیر دهی و کودکان:

دارو در شیر ترشح می شود و شیرخواران در معرض تحریک پذیری و شیرخواران نارس را در معرض بروز تشنج قرار می دهد. لذا طی دوران شیردهی از مصرف دارو خودداری شود. مصرف دارو بویژه در کودکان کوچکتر از ۶ ماه می تواند موجب تحریک پذیری شود.

توجه ویژه:

خواب آلودگی بعنوان شایعترین عارضه دارو با ادامه درمان کاهش می یابد.

آموزش به بیمار و خانواده:

- ۱) به بیمار بگوئید که خواب آلودگی (بعنوان شایعترین عارضه ابتدایی دارو) با ادامه درمان ممکن است کم شود.
- ۲) برای بیماری مسافرت دارو باید ۳۰ دقیقه قبل از مسافرت و قبل از وعده های غذایی و خواب مصرف شود.
- ۳) به بیمار بگوئید اگر بی خوابی بیش از ۲ هفته بطول انجامید به پزشک اطلاع دهد.

جهت مطالعه

کلر فنیر آمین مالئات Chlorpheniramine Maleate

رده بندی درمانی: آنتی هیستامین

رده بندی مصرف در حاملگی: گروه B

اشکال دارویی موجود:

Tablets:(extended - release): 8 mg قرص

Tablets: 4 mg

Syrp: 2mg/5 ml شربت

Injection: 10 mg/ml تزریقی

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

درمان علائم آلرژی ، رینیت

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
کلر فنیر آمین	قرص ۲ گرمی	میلی بزرگسالان	۱-۲ قرص در روز	۱۰ عدد

موارد منع مصرف:

حملات حاد آسم، حساسیت مفرط به آنتی هیستامین ها

موارد احتیاط:

افزایش فشار داخل چشمی، بیماری قلبی عروقی یا کلیوی، هیپرتانسیون، احتباس ادرار

عارضه جانبی:

خواب آلودگی، تحریک پذیری (در کودکان)، یبوست، خشکی دهان، هیپو تانسیون، تپش قلب، تضعیف نبض، احتباس

ادراری، سوزش، رنگ پریدگی، کهیر

Salbutamol**سالبوتامول**

اندیکاسیونهای تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

حملات حاد آسم و اسپاسم برونش در بیماریهای انسدادی برگشت پذیر راه های هوایی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توان چقدر از این دارو بدهید؟
سالبوتامول	اسپری	۲ ماه تا ۵ سال	۲ پاف در صورت وجود علائم آسم (سرفه، خس خس، تنگی نفس)	یک اسپری

موارد منع مصرف:

آریتمی، آنژین حاد

موارد احتیاط:

هیپرتانسیون، دیابت، پرکاری تیروئید و بیماری قلبی عروقی

عارضه جانبی:

پرخاشگری، سردرد، گیجی، بی اشتها، استفراغ، تهوع، تپش قلب، تاکیکاردی، خشکی و تحریک بینی و گلو، سرفه،

تنگی نفس، افزایش خلط

تداخلات دارویی:

در مصرف با دیگوکسین خطر آریتمی های قلبی افزایش می یابد.

توجهات ویژه:

۱) عوارض دارویی بیشتر مربوط به فرم خوراکی و تزریقی می باشد، ولی در مصرف بیش از حد فرم استنشاقی عوارض دارویی بیشتر می باشد.

۲) فواصل بین هر استنشاق باید ۱ دقیقه باشد.

مصرف در شیر دهی و کودکان:

ترشح دارو در شیر مادر ثابت نشده است، با احتیاط مصرف گردد. کودکان، بویژه کوچکتر از ۶ سال بیشتر در معرض عوارض دارو قرار دارند.

آموزش به بیمار و خانواده:

۱) برای کاهش خشکی دهان بعد از هر بار مصرف، دهان شستشو داده شود.

۲) ابتدا اسپری را بخوبی تکان داده و سپس مصرف گردد و تا ۱۰ ثانیه نفس حبس گردد و سپس بازدم به آرامی صورت گیرد.

۳) در صورت تداوم تنگی نفس تا یک ساعت بعد از مصرف دارو سریعاً به پزشک اطلاع دهد.

داروهای جلدی

➤ متیل سالیسیلات Methyl Salicylate

رده بندی درمانی	ضد درد موضعی
اشکال دارویی موجود	Topical Ointment: 30 %:
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	کاهش درد موضعی عضلاتی و اسکلتی. مصرف دارو بعد از استحمام گرم صورت گیرد.
موارد منع مصرف	زنان باردار، کودکان زیر ۴ سال

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟
متیل سالیسیلات	پماد جلدی	بالتر از ۴ سال	روی قسمتی از بدن که درد دارد بمالند و ماساژ دهند .	یک لوله

توجهات ویژه:

قبل از استفاده اول کمی از آن را روی قسمت کوچکی از پوست بمالند و اگر پس از ۱۰ دقیقه جای آن قرمز نشد و خارش پیدا نکرد، استفاده کنند. پماد هیچ گاه نباید به صورت مالیده شود. بعد از مصرف، دستها را با آب و صابون بشویند فقط روی پوست سالم مالیده شود.

➤ تتراسایکلین (موضعی) (Tetracycline (Topical

آنتی بیوتیک	رده بندی درمانی
گروه D	رده بندی مصرف در حاملگی
Topical ointment: 3%.	اشکال دارویی موجود
پماد تتراسایکلین در موارد عفونت خفیف پوستی در شیرخواران زیر ۲ ماه نیز توصیه می شود. از پماد تتراسایکلین برای درمان عفونتهای جلدی مانند زرد زخم استفاده می شود.	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
تتراسایکلین ۳٪	پماد جلدی	همه سنین	۲ تا ۳ بار در روز، هر بار کمی از این پماد را در محل بمالند.	یک لوله

آموزش به بیمار و خانواده:

- ۱) بعضی از بیماران با استعمال موضعی احساس گزش یا سوزش می کنند. توصیه کنید تا نشانه ها را در صورت بارز یا پایدار شدن یا در صورت بدتر شدن عفونت به پزشک گزارش کنند.
- ۲) شیوع عفونت اضافی ممکن است به وسیله مراقبت وسواس گونه از دهان، پوست کاهش یابد.
- ۳) به بیمار پیامزید دستانش را چند بار در روز، به ویژه پس از اجابت مزاج و قبل از غذا خوردن بشوید.
- ۴) از تماس داروهای موضعی با چشم ها، بینی یا دهان پرهیز کنید.
- ۵) قبل از استعمال تتراسایکلین موضعی، ناحیه پوستی مبتلا را با آب و صابون تمیز کنید به خوبی آب بکشید و خشک کنید. مگر این که دستور دیگری داده شود.

گروه D	رده بندی مصرف در حاملگی
TOPICAL:(extended USE ONLY) 15 g	اشکال دارویی موجود
تحریک پوستی، آفتاب سوختگی، پیشگیری و تسکین التهاب، درماتیت آلرژیک، خشکی و ترک پوست التهابات پوستی، خارش خفیف، حساسیت به پودر لباسشویی و گزیدگی حشرات استفاده می شود. پس از تمیز کردن پوست مقدار لازم از پماد به صورت موضعی بر روی ناحیه آسیب دیده زده استفاده شود.	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
مورد خاصی گزارش نشده است.	عارضه جانبی
ندارد	تداخلات دارویی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
کالاندولا	پماد جلدی	همه سنین	۲ تا ۳ بار در روز	یک لوله

توجهات ویژه: مصرف طولانی مدت ممکن است ایجاد حساسیت کند.

➤ کالامین دی Calamin

رده بندی درمانی	ضد خارش موضعی
اشکال دارویی موجود	Lotion & Cream: 8%(Calamine) and 1% Diphenhydramine Hcl
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	خارش، کهیر، التهاب خفیف پوستی در بالغین و کودکان لایه نازکی از لوسیون یا کرم ۳-۴ بار در روز بر روی ضایعات مالیده می شود. بعنوان ضد خارش مخصوصاً کهیر روی نقاطی از پوست که دچار التهاب حاد شده اند. برای تسکین درد و التهاب ناشی از آفتاب سوختگی
موارد منع مصرف	منع مصرف خاصی ندارد.
عارضه جانبی	التهاب خفیف پوست به علت اثر خشک کننده دارو

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟
کالامین دی	محلول جلدی / کرم	یکسال و بالاتر	در محل گزیدگی حشرات یا خارش، ۳ تا ۴ بار در روز به آرامی استفاده شود (مالش ندهند).	یک شیشه / یک لوله

ازمحلول کالامین دی برای مناطق پرمو و از کرم این دارو برای سایر نقاط بدن استفاده شود.

آموزش به بیمار و خانواده:

(۱) به بیمار بیاموزید از تماس این دارو با چشم و سایر سطوح مخاطی و ناحیه تناسلی خودداری کند.

(۲) به بیمار بیاموزید در صورت عدم بهبود ضایعه پوستی و یا بروز بثورات جلدی، تحریک و یا حساسیت مصرف دارو را قطع و به پزشک مراجعه نماید

آشنایی با داروهای خانه بهداشت – بخش سوم

فهرست عناوین

داروی درمان گلودرد استرپتوکوکی:

پنی سیلین وی

داروهای درمان پنومونی و عفونت های حاد گوش:

آموکسی سیلین

کوآموکسی کلاو

داروی درمان عفونت باکتریال شدید در شیرخواران کمتر از دو ماه در صورت عدم امکان ارجاع یا فاصله بیش از یک ساعت تا نزدیکترین مرکز درمانی:

جنتامایسین

آمپی سیلین

داروی درمان پنومونی شدید یا بیماری خیلی شدید در کودکان ۶۰ روزه تا ۵ ساله که باید ارجاع فوری شوند

سفتریاکسون

محلول شستشوی بینی:

کلور سدیم

داروهای کلودرد استرپتوکوکی

➤ پنی سیلین وی

آنتی بیوتیک	رده بندی درمانی
Scored film coated tablets:250mg Capsules:250mg	اشکال دارویی موجود
داروی کلودرد استرپتوکوکی	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
سابقه آلرژی به پنی سیلین ها	موارد منع مصرف
کسانی که به پنی سیلین یا مشتقات آن حساسیت دارند، یعنی هنگام مصرف پنی سیلین دچار علائمی مانند تنگی نفس، گر گرفتگی، تورم، کهیر و... می شوند. (باید این موضوع از بیمار یا اطرافیان او سوال شود).	موارد احتیاط
بی اشتها، اسهال، تهوع، زخم های دهان، خارش، راش، کهیر، درماتیت اختلال عملکرد کبد، آنمی فقر آهن، تغییر حس چشایی، طعم فلزی، تب دارویی	عارضه جانبی
تاثیر داروهای ضدبارداری خوراکی را کاهش می دهد.	تداخلات دارویی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی-وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
پنی سیلین وی	سوسپانسیون ۲۵۰ میلی گرم در ۵ میلی لیتر	۲ تا ۵ سال (۱۰ تا ۱۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی سی)، به مدت ۱۰ روز	یک شیشه	کسانی که به پنی سیلین یا مشتقات آن حساسیت دارند. یعنی هنگام مصرف پنی سیلین دچار علائمی مانند تنگی نفس، گرگرفتگی تورم، کهیر و... می شوند. (باید این موضوع از بیمار یا اطرافیان او سوال شود).
	قرص ۵۰۰ میلی گرم	بالتر از ۵ سال	هر ۸ ساعت یک قرص، به مدت ۱۰ روز	۹ عدد قرص	

توجهات ویژه:

- مصرف پنی سیلین وی در کودکان زیر ۵ سال فقط منحصر به شرایط خاص مندرج در بوکلت و راهنمای مانا است.
- توصیه کنید شربت را قبل از مصرف خوب تکان دهند و طبق دستور مصرف نمایند.
- اهمیت مصرف مرتب پنی سیلین و علت پیگیری را به بیمار بگویید.
- بیماری که به او پنی سیلین خوراکی می دهید، حتما باید هر ۳ روز یک بار پیگیری شود.
- در پیگیری ها باز هم دادن پنی سیلین خوراکی را ادامه دهید، به طوریکه مجموعاً بیمار ۱۰ روز پنی سیلین بخورد.
- داروی تهیه شده فقط ۷ روز در دمای اتاق و یا ۱۴ روز در یخچال قابل نگهداری است و باید دور ریخته شود. دارو را دور از نور و حرارت نگهداری کنید و به تاریخ مصرف داروها توجه کنید.

مصرف در شیر دهی و کودکان:

بی ضرر بودن مصرف این دارو در دوران شیردهی ثابت نشده است. تغذیه با شیر مادر در حین درمان با این دارو توصیه نمی شود.

آموزش به بیمار و خانواده:

- (۱) به بیمار آموزش دهید در صورت بروز راش، خونریزی یا خونمردگی غیر معمول، گلودرد تنگی نفس همراه با فعالیت، سرفه بدون علامت مشخص، تب، لرز یا حالت غیرمعمول دیگر به پزشک اطلاع دهد.
- (۲) به بیمار بیاموزید دارو را مطابق تجویز استفاده نموده و در موارد مصرف دارو به صورت یک بار در روز باید دوز فراموش شده را بلافاصله پس از به خاطر آوردن مصرف نماید.

داروهای پنومونی و عفونت حاد

➤ آموکسی سیلین Amoxicillin

آنتی بیوتیک	رده بندی درمانی
گروه B	رده بندی مصرف در حاملگی
Tablets: 250 mg (chewable) , 500 mg (as trihydrate)) Capsuls : 250 mg , 500 mg Powder , FOr Suspension : 125 mg / 5ml , 250 mg / 5 ml	اشکال دارویی موجود
عفونتهای خفیف تا شدید مجاری تنفسی و عفونت های شدید گوش ، حلق و بینی پوست و مجاری ادراری - تناسلی	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
حساسیت مفرط به دارو یا سایر پنی سیلین ها، کسانی که به پنی سیلین یا مشتقات آن حساسیت دارند یعنی موقع مصرف پنی سیلین دچار علائمی مانند تنگی نفس، گر گرفتگی، تورم، کهیر و... می شوند. باید از بیمار یا اطرافیان او سوال شود.	موارد منع مصرف
اضطراب، افسردگی، گیجی، خستگی، توهم، تشنج ، درد شکمی، اسهال، گاستریت، تهوع، استفراغ، آنمی	عارضه جانبی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی-وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
آموکسی سیلین	سوسپانسیون ۱۲۵ میلی گرم در ۵ میلی لیتر	۶۰ روزه تا ۱۲ ماهه (۵ تا ۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی سی) به مدت ۵ روز	یک شیشه	کسانی که به پنی سیلین یا مشتقات آن حساسیت دارند. یعنی هنگام مصرف پنی سیلین دچار علائمی مانند تنگی نفس، گرگرفتگی، تورم کبیر و... می شوند. (باید این موضوع از بیمار یا اطرافیان او سوال شود).
		۱۲ ماهه تا ۵ ساله (۱۰ تا ۱۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت دو قاشق غذاخوری (۱۰ سی سی) به مدت ۵ روز		
	سوسپانسیون ۲۵۰ میلی گرم در ۵ میلی لیتر	۶۰ روزه تا ۱۲ ماهه (۵ تا ۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق مرباخوری (۲/۵ سی سی) به مدت ۵ روز		
		۱۲ ماهه تا ۵ ساله (۱۰ تا ۱۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی سی) به مدت ۵ روز		

مصرف در شیر دهی و کودکان :

دارو در شیر ترشح می شود لذا توصیه می شود در طی درمان، شیر دهی قطع گردد.

آموزش به بیمار و خانواده :

- از سن کودک زمانی استفاده کنید که وزن او را نمی دانید.
- جهت آماده نمودن شربت، به تدریج آب جوشیده سرد شده را اضافه کرده و مرتباً تکان دهید تا حجم داخل شیشه به خط نشانه برسد.
- می توان دارو را همراه با غذا میل کرد و تاثیری در جذب آن ندارد. آموکسی سیلین را می توان به همراه شیر، آب میوه، آب و یا سایر مایعات مصرف کرد.
- داروی تهیه شده فقط ۷ روز در دمای اتاق و یا ۱۴ روز در یخچال قابل نگهداری است و بعد باید دور ریخته شود.
- شربت را قبل از مصرف باید خوب تکان داده و طبق دستور مصرف کنند.
- کودک مبتلا به پنومونی می بایست ظرف ۴۸ ساعت مجدداً ارزیابی شود و در صورتی که بهتر شده باشد درمان را تا ۵ روز ادامه دهید، در غیر این صورت ارجاع داده شود.
- جهت اطلاع بیشتر به بوکلت مانا مراجعه شود.

جهت مطالعه:

کو - آموکسی کلاو

رده بندی درمانی : آنتی بیوتیک

رده بندی مصرف در حاملگی : گروه B

اشکال دارویی موجود : Powder

Tablets

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو :

درمان عفونتهای مجاری تنفسی تحتانی، عفونت حاد گوش، سینوزیت، عفونتهای پوستی، عفونتهای مجاری ادراری، گاز گرفتگی حیوانات و عفونت شدید دندان.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی - وزن	مقدار ورش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید این دارو بدهید؟
کوآموکسی کلاو	سوسپانسیون ۶۰۰ میلی گرم آموکسی سیلین ۴۲/۹ + میلی گرم کلاولانیک اسید در هر ۵ میلی لیتر	۲ ماه تا ۵ سال	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی سی) به مدت ۵ روز	یک شیشه	کسانی که به پنی سیلین مشتقات آن حساسیت دارند. یعنی هنگام مصرف پنی سیلین دچار علائم مانند تنگی نفس، گرگرفتگی تورم کبیر و... می شوند. (باید این موضوع بیمار یا اطرافیان او سه شود).

موارد منع مصرف:

زردی و نارسایی کبد ناشی از پنی سیلین ، کسانی که به پنی سیلین یا مشتقات آن حساسیت دارند یعنی موقع مصرف پنی سیلین دچار علائمی مانند تنگی نفس، گرگرفتگی، تورم، کبیر و... می شوند. (باید از بیمار یا اطرافیان او سوال شود)

تداخلات دارویی :

مصرف همزمان دارو با داروهای ضدبارداری خوراکی حاوی استروژن ممکن است سبب بارداری ناخواسته به دنبال کاهش تاثیر دارو شود.

توجهات ویژه:

- ۱) از سن کودک زمانی استفاده کنید که وزن او را نمی دانید.
- ۲) جهت آماده نمودن شربت، به تدریج آب جوشیده سرد شده را اضافه کرده و مرتباً تکان دهید تا حجم داخل شیشه به خط نشانه برسد.
- ۳) شربت را قبل از مصرف باید خوب تکان داده و طبق دستور مصرف کنند.
- ۴) داروی تهیه شده فقط ۷ روز در دمای اتاق و یا ۱۴ روز در یخچال قابل نگهداری است و بعد باید دور ریخته شود.
- ۵) کودک مبتلا به پنومونی می بایست ظرف ۴۸ ساعت مجدداً ارزیابی شود و در صورتی که بهتر شده باشد درمان را تا ۵ روز ادامه دهید، در غیر این صورت ارجاع داده شود.
- ۶) برای اطلاع بیشتر به بوکلت مانا مراجعه شود.

توجهات ویژه:

- ۶) سوسپانسیون خوراکی این دارو صرفاً روی کودکان تست شده است. و تجربه ای با آن در مورد بالغین که مشکل بلع دارند وجود ندارد.
- ۷) در اختلال کبدی دارو را با احتیاط تجویز کنید.
- ۸) مصرف کو آموکسی کلاو در کودکان زیر ۵ سال باید با تجویز پزشک باشد، به جز در شرایطی که در بوکلت و راهنمای مانا آمده است.

مصرف در شیردهی و کودکان :

آموکسی سیلین و کلاولانات در شیر ترشح می شوند، لذا با احتیاط مصرف شوند.

آموزش به بیمار و خانواده :

- ۱) توصیه کنید دارو با غذا یا مقداری خوراکی مصرف شود. (تا موجب ناراحتی معده نشود).
- ۲) آموزش دهید بروز اسهال را سریعاً گزارش دهد.
- ۳) تأکید کنید دوره درمان را حتی با وجود بهبودی کامل تکمیل کند.

جهت مطالعه:

Gentamicin Sulfate جنتامایسین سولفات

رده بندی درمانی : آنتی بیوتیک

رده بندی مصرف در حاملگی : گروه D

اشکال دارویی موجود:

Injection: 20 mg/2mL , 40 mg/ 1mL , 80 mg/ 2mL

Ophtulmic solution: 3 mg/ mL

Ophtalmic Ointment: 3 mg/ g

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

عفونتهای شدید بیماری التهابی لگن، عفونتهای خارجی چشمی

داروی درمان عفونت باکتریال شدید

در شیرخواران کمتر از دو ماه در صورت عدم امکان ارجاع یا فاصله بیش از یک ساعت تا نزدیک ترین مرکز درمانی (تجویز اولین نوبت آنتی بیوتیک داخل عضلانی)

وزن	امپول جنتا مایسین (آمپول ۲ میلی لیتر/۲۰ میلی گرم)
تا ۱/۵ کیلوگرم	۰/۲۵ میلی لیتر
۱/۵ تا ۲/۵ کیلوگرم	۰/۵ میلی لیتر
۲/۵ تا ۳/۵ کیلوگرم	۰/۷۵ میلی لیتر
۳/۵ تا ۴/۵ کیلوگرم	۱ میلی لیتر
۴/۵ کیلوگرم به بالا	۱/۲۵ میلی لیتر
در صورت عدم امکان ارجاع تا زمان رسیدن به مرکز درمانی	هر ۸ ساعت

جذب گوارشی دارو بسیار ضعیف است. انتشار وسیعی در بدن بجز داخل چشم، دارد. دارو عمدتاً در ادرار دفع می شود.

موارد منع مصرف:

حساسیت مفرط به دارو

موارد احتیاط :

نوزادان و شیرخواران، سالمندان، بیماریهای کلیوی، بیماریهای عصبی-عضلانی، اختلالات شنوایی. در افراد سالخورده مبتلا به پارکینسون باید با احتیاط مصرف شود.

عارضه جانبی :

گیجی، تب، سردرد، مورمورشدن، تشنج، تهوع، استفراغ، هیپوتانسیون، پرش عضلات، سوزش، پرخونی ملتحمه، تاری دید، آنمی، آپنه، خارش، کهیر

توجهات ویژه:

- (۱) مقدار مناسب با وزن یا سن کودک را به دقت تعیین کنید. از سرنگ و سرسوزن استریل استفاده کنید.
- (۲) اولین نوبت آنتی بیوتیک تزریقی را بدهید و فوراً کودک را به بیمارستان ارجاع نمایید.
- (۳) در صورت عدم امکان ارجاع برای شیرخواران زیر یک هفته، جنتامایسین هر ۱۲ ساعت تکرار شود.
- (۵) برای اطلاع بیشتر به بوکت مانا مراجعه شود.

مصرف در شیر دهی و کودکان :

مقادیر کمی از دارو در شیر ترشح می شود بنابراین شیردهی باید متوقف گردد.

جهت مطالعه

Ampicillin

آمپی سیلین

رده بندی درمانی : آنتی بیوتیک

رده بندی مصرف در حاملگی : گروه B

اشکال دارویی موجود:

Suspension : 125 mg / 5 ml , 250 mg / 5 ml

Capsules : 250 mg , 500 mg

Injection : 250 mg , 500 mg , 1 g (as sodium)

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

مننژیت، عفونت های حاد و مزمن مجاری ادراری

مننژیت نوزادی استرپتوکوکی گروه B

وزن	آمپول آمپی سیلین (۵ میلی لیتر/۵۰۰ میلی گرم)
تا ۱/۵ کیلوگرم	۱ میلی لیتر
۱/۵ تا ۲/۵ کیلوگرم	۲ میلی لیتر
۲/۵ تا ۳/۵ کیلوگرم	۳ میلی لیتر
۳/۵ تا ۴/۵ کیلوگرم	۴ میلی لیتر
۴/۵ کیلوگرم به بالا	۵ میلی لیتر
در صورت عدم امکان ارجاع تا زمان رسیدن به مرکز درمانی	هر ۶ ساعت

موارد منع مصرف:

حساسیت مفرط به دارو و یا سایر پنی سیلین ها.

عارضه جانبی :

اضطراب، آژیتاسیون، افسردگی، گیجی، خستگی، توهم، تشنج، درد شکمی، اسهال، تهوع، استفراغ، کولیت، آنمی، لکوپنی

تداخلات دارویی:

مصرف همزمان با داروهای ضدبارداری خوراکی حاوی استروژن، اثر این دارو را کاهش می دهد و منجر به بارداری ناخواسته می شود.

توجهات ویژه:

(۱) مقدار مناسب با وزن یا سن کودک را به دقت تعیین کنید. از سرنگ و سرسوزن استریل استفاده کنید.

(۲) آمپی سیلین را باید با معده خالی مصرف کرد. سابقه آلرژی را قبل از تجویز دارو سوال نمائید.

(۳) اولین نوبت آنتی بیوتیک تزریقی را بدهید و فوراً کودک را به بیمارستان ارجاع نمایید.

(۴) در صورت عدم امکان ارجاع برای شیرخواران زیر یک هفته، آمپی سیلین برای وزن زیر ۲ کیلوگرم هر ۱۲ ساعت و برای وزن بالای ۲ کیلوگرم هر ۸ ساعت تکرار شود.

(۵) برای اطلاع بیشتر به بوکلت مانا مراجعه شود.

مصرف در شیر دهی و کودکان :

تا کنون بی خطر بودن دارو طی بار داری ثابت نشده است. در سالمندان نیمه عمر دارو ممکن است بالاتر باشد.

آموزش به بیمار و خانواده :

(۱) آموزش دهید که بروز اسهال را سریعاً گزارش دهد.

(۲) آموزش دهید که دوره های درمان را کامل نماید.

سفترياكسون

رده بندی درمانی: آنتی بیوتیک

رده بندی مصرف در حاملگی: گروه B

اشکال دارویی موجود: Injection: 250 mg, 500 mg, 1g (as sodium)

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

داروی درمان پنومونی شدید یا بیماری خیلی شدید در کودکان ۶۰ روزه تا ۵ ساله که باید ارجاع فوری شود. در صورتی که با نزدیک ترین مرکز درمانی بیش از یک ساعت فاصله باشد. (تجویز اولین نوبت آنتی بیوتیک تزریقی)

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	درچه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
سفترياكسون	ویال ۵۰۰ میلی گرمی	۶۰ روزه تا ۴ ماه (۴ تا کمتر از ۶ کیلوگرم)	۱/۸ میلی لیتر (۳۰۰ میلی گرم)	شیرخوار کوچکتر از ۶۰ روز حساسیت مفرط به سفالوسپورین حساسیت به پنی سیلین
		۴ ماهه تا ۹ ماه (۶ تا کمتر از ۸ کیلوگرم)	۲/۴ میلی لیتر (۴۹۹ میلی گرم)	
		۹ ماهه تا ۱۲ ماه (۸ تا کمتر از ۱۰ کیلوگرم)	۳ میلی لیتر (۵۰۰ میلی گرم)	
	ویال ۱۰۰۰ میلی گرم	۱۲ ماهه تا ۳ سال (۱۰ تا کمتر از ۱۴ کیلوگرم)	۲/۱ میلی لیتر (۷۰۰ میلی گرم)	
		۳ سال تا ۵ سال (۱۴ تا ۱۹ کیلوگرم)	۳ میلی لیتر (۱۰۰۰ میلی گرم)	

موارد منع مصرف:

حساسیت مفرط به سفترياكسون و سایر سفالوسپورین ها. شیرخواران کوچکتر از ۶۰ روز

موارد احتیاط:

دوران شیردهی، بیماران حساس به پنی سیلین.

عارضه جانبی:

اسهال، کولیت، راش، لکوپنی

جهت مطالعه:

سدیم کلراید

اشکال دارویی: Nasal and Ophtalmic: Solution 0.09% (5ml)

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

محلول شستشوی بینی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده چقدر میتوانید از این دارو بدهید
قطره کلرور سدیم	قطره ۶۵٪ درصد	کودکان	هر ۲ تا ۳ ساعت، دو تا سه قطره در بینی	یک عدد

آشنایی با داروهای خانه بهداشت - بخش چهارم

فهرست عناوین:

داروهای جلدی (قسمت دوم) درمان شپش و گال:

گاما بنزن (لیندان)

پرمترین ۵٪

پرمترین ۱٪

دایمیتیکون (اکتی ویتد)

داروهای جلدی (قسمت سوم):

پماد سوختگی (روغن کبد ماهی)

نیترو فورازون

داروهای درمان برفک:

نیستاتین

ویوله دوژانسیین

محلول های جلدی ضد عفونی کننده و پاک کننده:

پویدون آیداین (بتادین)

سرم نمکی (سرم فیزیولوژی)

ستریمیدسی (ساولن)

الکل اتلیک رنگی ۷۰ درجه

صابون

داروهای جلدی (درمان شیش و گال)

(Lindane) Gama Benzene Hexachloride

➤ گامابنزن (لیندان)

رده بندی درمانی	ضد گال
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه B
اشکال دارویی موجود	Lotion : 1%
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	ضد گال
موارد منع مصرف	حساسیت مفرط، نوزادان نارس، کودکان زیر ۵ سال و زنان باردار (با تجویز پزشک) افراد دارای سابقه تشنج یا غش. (لازم به ذکر است که تجویز لیندان در افراد عادی هم باید زیر نظر پزشک باشد).
موارد احتیاط	دوران حاملگی
عارضه جانبی	تشنج
تداخلات دارویی	مصرف همزمان ترکیبات دارویی مخصوص پوست باعث افزایش جذب سیستمیک دارو می شود

نام دارو	شکل دارو	گروه دارو	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
گامابنزن (لیندان)	لوسیون (درمان گال)	۵ سال به بالا	بعد از استحمام با آب ولرم و خشک کردن بدن، لوسیون از چانه تا نوک انگشتان پا مالیده شود. باید دقت کرد که پوست بدن از جمله وسط انگشتان دست و پا، مچها و زیر بغل کاملاً به کرم آغشته شود و پس از ۱۲-۸ ساعت، بدن از سر به پایین تنه با شامپو و صابون شسته شود و ملحفه ها و لباسها تعویض شوند. یک هفته بعد درمان به روش فوق تکرار شود.	دو شیشه برای دو بار مصرف

توجهات ویژه:

- از محلول لیندان برای گال استفاده می شود. ترجیحا لیندان در مکان های پرخطر مانند کمپ معتادان و زندان ها استفاده شود.
- این داروها بر روی صورت مالیده نشوند. دقت شود داخل چشم یا دهان نرود و در صورت تماس با چشم فوراً چشم را با آب تمیز بشویند.
- از مصرف این داروها بر روی زخم، خراشیدگی ها و بریدگی ها خودداری شود.
- شامپو و محلول گاما بنزن را قبل از مصرف تکان دهید.

مصرف در شیر دهی و کودکان:

بعلت داشتن جذب سیستمیک، مصرف دارو در دوران شیردهی توصیه نمی شود.

آموزش به بیمار و خانواده:

- (۱) دارو در ظرف در بسته و مقاوم به نور و در درجه حرارت 30°C - 15°C نگهداری کنید.
- (۲) به بیمار نحوه مصرف دارو را آموزش دهید، بر لزوم درمان همزمان تمام افراد خانواده تاکید کنید.
- (۳) جهت جلوگیری از الودگی مجدد یا انتشار بیماری، بیمار باید تمام لباسهایی را که به تازگی مورد استفاده قرار داده است با آب خیلی داغ شستشو داده و یا خشک شویی نماید.

➤ پرمترین Permetbrin

زده بندی درماني	ضد شپش
زده بندی مصرف در حاملگي	گروه B
اشكال دارويي موجود	Cream permethrin:5% w/w Shampoo permethrin :1%
انديکاسيون هاي تجويز، راه مصرف، دوز اثر دارو	ضد شپش، ابتدا بايد موی سر با شامپوی معمولی شستشو داده شود و پس از گرفتن آب آن به طوری که موها کمی رطوبت داشته و خیس نباشند، شامپوی ضد شپش استفاده شود. در حدی که ساقه مو و کف سر کاملاً به شامپو آغشته شود.
موارد منع مصرف	در صورت حساسیت مفرط اجزای دارو منع مصرف دارد بی خطر بودن و کارایی آن برای کودکان کمتر از دو سال محرز نشده است.
عارضه جاني	تشديد خارش شايعترين عارضه است. ساير عوارض عبارتند از: احساس سوزش خفيف و ملايم، بی حسی، ادم یا بثورات جلدی.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانيد چقدر از اين دارو بدهيد؟
پرمترین ۵٪	کرم (درمان گال و شپش تن)	همه گروههای سنی	بعد از استحمام با آب ولرم و خشک کردن بدن، کرم پرمترین از چانه تا نوک انگشتان پا مالیده شود. باید دقت کرد که پوست بدن از جمله وسط انگشتان دست و پا، مچها و زیر بغل کاملاً به کرم آغشته شود و پس از ۸-۱۲ ساعت بدن از سر به پایین تنه با شامپو و صابون شسته شود و ملحفه ها و لباسها تعویض شوند. یک هفته بعد درمان به روش فوق تکرار گردد.	۲ لوله برای دو بار مصرف
پرمترین ۱٪	شامپو (درمان شپش)	۲ سال به بالا	جهت شستشوی سر * مقدار لازم از شامپو ** را بر پوست سر و ساقه موها مالیده و پس از ۱۰ دقیقه شستشو داده شود .	مقدار مورد نیاز برای یک بار مصرف و تکرار یک هفته روز بعد

توجهات ویژه:

- این داروها بر روی صورت مالیده نشوند. دقت شود داخل چشم یا دهان نرود و در صورت تماس با چشم فوراً چشم را با آب تمیز بشویند
- از مصرف این داروها بر روی زخم، خراشیدگی‌ها و بریدگی‌ها خودداری شود.
- شامپو پرمترین را قبل از مصرف تکان دهید
- قبل از استفاده از شامپو، موی سر با شامپوی معمولی شسته شده و آب موها گرفته شود. سپس شامپوی ضد شپش به میزان لازم بر روی موهای مرطوب استفاده شود.

مصرف در بارداری و شیردهی:

طی دوره بارداری با احتیاط تجویز شود. در صورت امکان بهتر است تا چند روز پس از استفاده از آن، مادر، نوزاد را با شیر خود تغذیه نکند.

آموزش به بیمار و خانواده:

- ممکن است باعث تشدید خارش ناشی از بیماری شود.
- تنها برای استفاده موضعی است. از تماس با چشم و غشای مخاطی خودداری شود. در صورت بروز تحریک شدید با پزشک تماس بگیرید.

برای درمان آلودگی با جرب، نکات زیر رعایت شود:

- اگر بیمار قبل از مصرف دارو حمام کرده باشد، باید پوست را کاملاً خشک و خنک کند و سپس مقدار کافی از دارو را به خوبی به تمام پوست بدن از گردن به پایین بمالد و بین انگشتان پا، زیر بغل، کشاله ران و محل ضایعه را ماساژ بیشتری بدهد.
- دارو را به مدت ۸-۱۲ ساعت بر روی پوست باقی بگذارند و سپس پوست را بشویند.
- برای جلوگیری از آلودگی مجدد از لباس‌هایی که به تازگی جوشانده و خشک نموده اند، استفاده کنند.
- لباس‌های آلوده را که به تن داشته اند، به مدت ۱۰ دقیقه در درجه حرارت ۵۰ تا ۶۰ درجه سانتی گراد جوشانده و خشک نمایند.
- ملحفه‌ها را شستشو داده و حداقل ۱۰ دقیقه در درجه حرارت ۵۰ تا ۶۰ درجه سانتی گراد بجوشانند. این کار برای آلودگی با شپش نیز باید انجام گیرد.
- بعد از یک هفته درمان تکرار شود و مجدداً مراحل فوق برای البسه و لوازم خواب نیز تکرار شود.
- برای درمان آلودگی با شپش، نکات زیر رعایت شود:
- برای خارج کردن اجساد و تخم شپش‌ها، موها را پس از خشک کردن با یک شانه دندانه ریز شانه کنید
- برای جلوگیری از گسترش آلودگی، شانه و برس را با شامپو بشویند
- از مصرف شامپو به طور مرتب اجتناب کنید.
- اطرافیان فرد مبتلا را نیز همزمان درمان کنید
- تاکید می‌شود یک هفته بعد درمان تکرار شود.

➤ دایمتیکون Dimethicone

درمان شپش سر	رده بندی درمانی
Lotion 4%	اشکال دارویی موجود
درمان شپش سر	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
حساسیت به دارو	موارد منع مصرف

مقدار تجویز دارو	روش دادن دارو	گروه سنی	شکل دارو	نام دارو
۲ عدد	ابتدا لوسیون دایمتیکون ۴٪ از ریشه تا نوک موهای خشک مالیده شود (موها نباید خیس یا مرطوب باشند). باید دقت نمود که تمامی پوست سر کاملاً توسط لوسیون پوشانده شود. پس از ۸ ساعت باید موها را با شامپو شستشو داد و با شانه دندانه ریز موجود در قوطی، شپش های مرده را از مو جدا نمود. برای اطمینان از درمان، یک هفته بعد به همان روش قبلی تکرار گردد. ضمناً در صورتی که فرد دیگری در خانواده آلوده شده باشد، به همین روش درمان شود.	همه گروه های سنی	لوسیون (درمان شپش سر)	دایمتیکون

داروهای جلدی

➤ پماد سوختگی Burn Ointment

داروهای ضدالتهاب	رده بندی درمانی
گروه A	رده بندی مصرف در حاملگی
زینک اکساید + روغن ماهی	نام ژنریک
ointment:cod liver oil 50% + zink oxide	اشکال دارویی موجود
درمان کمکی در سوختگی های کوچک و بدون تاول، مستقیماً روی محل مبتلا مالیده شود. در صورت وجود پانسمان، با هر تعویض مجدداً استعمال شود.	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
حساسیت مفرط به دارو.	موارد منع مصرف
به ندرت ممکن است بعد از مصرف این پماد یک راش اتفاق بیفتد.	عارضه جانبی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانی چقدر از این دارو بدهی؟
پماد سوختگی (روغن کبد ماهی)	پماد	همه سنین	۳ تا ۴ بار در روز ، مقدار کمی از این پماد بر روی پوست مالیده شود .	یک لوله

توجهات ویژه:

این دارو برای پیشگیری و درمان تحریک و التهاب پای شیرخواران ناشی از ادرار، تسکین آفتاب سوختگی و زخم های سطحی و سوختگی های بدون تاول به کار می رود

آموزش بیمار و خانواده:

دارو دور از دسترس اطفال نگهداری شود. این دارو برای مصرف خارجی است به صورت خوراکی استفاده نکنید. از تماس دارو با چشم جلوگیری شود. در صورت عدم بهبود ، یا بروز تحریک یا عفونت ، مصرف دارو باید قطع شود. دستها را قبل و بعد از استفاده از این دارو بشویید. مقدار کافی از این دارو به ناحیه بعد از شستن و خشک کردن ناحیه بمالید. اگر به ترکیبات زینک اکساید یا روغن ماهی حساسیت دارید، از پماد سوختگی استفاده نکنید.

➤ نیتروفورازون Nitrofurazone

آنتی باکتریال موضعی	رده بندی درمانی
گروه C	رده بندی مصرف در حاملگی
Topical Cream: 0.2 %	اشکال دارویی موجود
آنتی باکتریال موضعی	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
حساسیت مفرط به دارو	موارد منع مصرف
سوزش، ادم، خارش، واکنش های شدید	عارضه جانبی
مورد گزارش نشده است.	تداخلات دارویی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟
نیتروفورازون *	کرم	همه سنین	۲ تا ۳ بار در روز، هر بار مقدار کمی از این دارو در محل مالیده شود.	یک لوله

* از کرم نیتروفورازون در درمان سوختگی های درجه ۲ و ۳ استفاده کنید.

مصرف در شیر دهی و کودکان:

عدم زیان آن ثابت نشده است.

آموزش به بیمار و خانواده:

(۱) روش صحیح استعمال را به بیمار آموزش دهید.

(۲) از تماس با چشم و غشاهای مخاطی پرهیز شود.

داروهای درمان برفک

➤ نیستاتین Nystatin (oral-Local)

رده بندی درمانی	ضد قارچ
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه B
اشکال دارویی موجود	Coated Tablets: 500,000 u For suspension Drop: 100,000 u/mL
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	داروی درمان برفک
موارد منع مصرف	حساسیت مفرط به دارو
عارضه جانبی	تهوع گذرا، استفراغ، اسهال و در صورت مصرف موضعی، حساسیت و راش پوستی مشاهده می شود.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
نیستاتین	سوسپانسیون (قطره خوراکی)	نوزادان	۴ بار در روز؛ هر بار یک سی سی	یک شیشه
		شیرخواران زیر ۲ ماه	۴ بار در روز هر بار دو سی سی	

توجه ویژه:

از تماس دارو با دستها اجتناب کنید، واکنشهای ازدیاد حساسیت به ندرت با نیستاتین روی می دهد. به بیمار توصیه کنید شروع سرخی، التهاب یا تحریک را گزارش کند. در صورت ایجاد این نشانه ها دارو باید قطع شود.

آموزش به بیمار و خانواده:

- مادر باید: قبل از مصرف، شیشه را خوب تکان دهد.
- دست هایش را بشوید، پنبه تمیز را به ته یک چوب کبریت پیچیده و (یا یک گوش پاک کن) را با ۱ میلی لیتر محلول نیستاتین آغشته کند و روی لکه های سفید (برفک) داخل دهان شیرخوار بمالد و این عمل را هر ۶ ساعت یک بار تکرار کند. دارو را به نوک و هاله پستان نیز بمالد. دارو را دور از نور نگهداری کند.
- برای درمان برفک شیرخواران بالای ۲ ماه، باید ارجاع صورت گیرد.

➤ ویوله دوژانسین Viola Crystallina

رده بندی درمانی	بدون طبقه بندی
اشکال دارویی موجود	بصورت موضعی (Topical Route)
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	داروی درمان برفک
عارضه جانبی	بعضی اوقات ممکن است حالت تهوع، استفراغ، اسهال، سردرد، سرگیجه و ایجاد زخم در غشاهای مخاطی ایجاد کند.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
ویوله دوژانسین (0/25 درصد)	محلول	شیرخواران زیر ۲ ماه	۱-۲ بار در روز هر بار یک سی سی	یک شیشه

توجهات ویژه:

در صورتی که بعد از ۱۰ روز برفک بدتر شده یا اگر کودک در پستان گرفتن یا مکیدن مشکل دارد: پنبه تمیز را به سر یک چوب کبریت پیچیده و (یا یک گوش پاک کن را) با ۱ سی سی محلول آغشته کند و روی لکه های سفید (برفک) داخل دهان شیرخوار بمالد و این عمل را ۱-۲ بار در روز تکرار کند. دارو را می توان به نوک و هاله پستان نیز مالید.

داروهای ضد عفونی کننده و پاک کننده

➤ پویدوین آیوداین (بتادین)

داروی ضد عفونت، داروی موثر بر پوست و غشای مخاطی	رده بندی درمانی
Topical Ointment :10% Topical Solution:10% (60ml,250ml)	اشکال دارویی موجود
محلول موضعی بتادین برای شست و شو و ضد عفونی کردن پوست قبل و بعد از عمل جراحی استفاده می شود. محلول بتادین خاصیت قارچ کش-باکتری کش دارد.	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
افراد دارای حساسیت به این دارو	موارد منع مصرف

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو
پویدوین آیوداین (بتادین)	محلول	همه سنین	زخم و سوختگی ها را با این محلول شستشو دهید. برای ضد عفونی زخم افراد حیوان گزیده هم استفاده شود. (از رقیق کردن درو خودداری کنید)

توجهات ویژه:

برای ضد عفونی کردن زخم ها بهتر است از بتادین استفاده کنید. دقت نمایید پس از استفاده از بتادین، حتما موضع را با سرم نمکی استریل کاملا شستشو دهید تا بتادین روی موضع باقی نماند.

➤ سدیم کلراید Sodium Chloride (For Irrigation)

شستشو دهنده	رده بندی درمانی
گروه A	رده بندی مصرف در حاملگی
محلول برای تزریق و محلول برای شستشو Solution For injection: 0.9% (500 mL , 1000 mL)	اشکال دارویی موجود
شستشوی بافتها، حفرات بدن و لوله های درناژ. مقدار مصرف به روش کار و به سطحی که باید شسته شود بستگی دارد.	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو
سرم نمکی (سرم فیزیولوژی)	محلول	همه سنین	زخم ها را قبل و بعد از ضدعفونی با بتادین و ساوین، با این محلول بشویید.

➤ ستریمید-سی Cetrimide-C Savlon

ضد عفونی کننده	رده بندی درمانی
Concentrated sol (4 lit):Cetrimide	اشکال دارویی موجود
محلول ضد عفونی کننده	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
از استفاده طولانی مدت و مکرر روی پوست خودداری شود	موارد منع مصرف
در غلظت های معمول روی پوست تحریک ایجاد نمی کند اما ممکن است در برخی افراد با استفاده مکرر حساسیت ایجاد شود. غلظت های بالا ممکن است به سوختگی پوست منجر شود. در صورت خوردن آن تهوع و استفراغ ایجاد می شود.	عارضه جانبی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو
ستریمید سی (ساوین)	محلول	همه سنین	این دارو برای شستشو و تمیز کردن زخمها و ضدعفونی کردن وسایل پانسمان است .

توجهات ویژه:

- محلول ستریمید سی را باید قبل از مصرف رقیق کرد (۱۵ سی سی در ۱۰۰ سی سی آب)
- برای رقیق کردن محلول، باید آب را آهسته به دارو اضافه کرد تا زیاد کف کند.
- محلول رقیق شده ستریمید سی را فقط در همان روز مصرف کنید و باقی آن را دور بریزید.
- این محلول نباید وارد دهان، چشم یا گوش شود.
- همراه این محلول، نباید صابون استفاده شود.
- دهانه شیشه را نباید با چوب پنبه پوشاند.

آموزش به بیمار و خانواده:

از تماس دارو با چشم و غشای مخاطی جلوگیری شود.

➤ الکل

رده بندی درمانی	ضد عفونی کننده ها
اشکال دارویی موجود	بالک
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	برای تهیه الکل ۷۰ درجه، سه پیمانه الکل اتیلیک ۹۶ درجه را با یک پیمانه آب جوشیده سرد شده مخلوط کنید.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو
الکل اتیلیک رنگی ۷۰ درجه	محلول	همه سنین	برای ضد عفونی کردن محل تزریق و دماسنج استفاده شود. برای ضد عفونی کردن زخم افراد حیوان گزیده استفاده شود.

آشنایی با داروهای خانه بهداشت - بخش ششم

فهرست عناوین:

داروهای چشمی:

سولفاستامید ۱۰٪

تتراسایکلین ۱٪

داروهای مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامینها و املاح:

مولتی ویتامین یا ویتامین آ+د

آهن

مولتی ویتامین مینرال

اسیدفولیک

ویتامین د

کلسیم د

داروهای مراقبتی نوزادان:

ویتامین کا ۱ میلی گرم

داروهای جمع کننده رحم جهت کنترل خونریزی پس از زایمان:

اکسی توسین

داروهای چشمی

Sulfacetamide sodium (oph)

➤ سولفاستامید سدیم (چشمی)

آنتی بیوتیک چشمی	رده بندی درمانی
گروه C	رده بندی مصرف در حاملگی
Ophthalmic drops: 10% , 20%	اشکال دارویی موجود
درمان عفونتهای چشمی ناشی از میکروارگانیزم های حساس کودکان ۱-۲ قطره هر ۳-۱ ساعت در شبانه روز در گوشه داخلی چشم چکانده شود.	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
حساسیت به دارو عفونت شدید چشمی اگر علائم دیگری به همراه ناراحتی چشم وجود داشته باشد. اگر نوزاد فقط اشک ریزش داشته باشد.	موارد منع مصرف
بروز واکنش های حساسیت مفرط شامل خارش، قرمزی، تورم، درد گزارش شده است.	عارضه جانبی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش مصرف دارو	مقدار مصرف دارو	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
سولفاستامید ۱۰٪	قطره چشمی	شیرخوار زیر ۲ ماه	به مدت ۵ روز، هر سه ساعت یک بار، هر بار یک قطره در گوشه داخلی چشم بچکاند	یک شیشه	-حساسیت به دارو -عفونت شدید چشمی -اگر علائم دیگری به همراه ناراحتی چشم وجود دارد. -اگر نوزاد اشک ریزش داشته باشد.

توجهات ویژه:

- در صورت وجود عفونتهای شدید چشمی یا همراه بودن علائم دیگر و یا عدم بهبودی علیرغم ۵ روز درمان، بیمار را به پزشک ارجاع فوری نمایید .
- اگر نوزاد فقط با علامت اشک ریزش مراجعه نماید، باید به مرکز بهداشتی درمانی ارجاع فوری شده و از انجام هرگونه درمان خودداری شود.
- اگر رنگ قطره زرد مایل به قرمز یا قهوه ای بود، مصرف نکنید و داروها را دور از نور نگهداری کنید.
- به تاریخ انقضای دارو توجه کنید .
- دقت کنید نوک قطره چکان با چشم تماس پیدا نکند.
- بعد از این که قطره چشمی باز شد و برای یک دوره درمان از آن استفاده کردید، باقیمانده قطره برای استفاده های بعدی مناسب نیست.
- به نوزادان در بدو تولد، به منظور پیشگیری از عفونتهای چشمی هیچ نوع قطره و پماد آنتی بیوتیک چشمی داده نمی شود.
- در صورت مواجهه با عفونتهای شدید چشمی، باید سریعاً نسبت به ارجاع نوزادان اقدام نمایید.
- در صورت عدم بهبود عفونتهای چشمی خفیف نوزادان بعد از ۵ روز درمان، نسبت به ارجاع آنان اقدام نمایید.

Tetracycline ophthalmic

➤ تتراسایکلین (چشمی)

آنتی بیوتیک	رده بندی درمانی
گروه D	رده بندی مصرف در حاملگی
Ophthalmic ointment:1%	اشکال دارویی موجود
عفونت های سطحی چشم ناشی از ارگانیسم های حساس	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو
نوزادان	موارد منع مصرف

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش مصرف دارو	مقدار مصرف دارو	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
تتراسایکلین ۱٪	پماد چشمی	بزرگسالان	۳ بار در روز، هر بار به اندازه یک گندم در گوشه داخلی چشم بگذارد. چشم را مالش ندهد و پاک نکند.	یک لوله	نوزادان

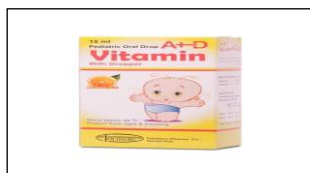
توجهات ویژه:

- با احتیاط پلک ها را جدا کرده و لایه نازکی از پماد را در کیسه تحتانی ملتحمه هر چشم قرار دهید در صورتی که پماد چشمی استفاده می شود به آرامی پلکها را جهت تسهیل پخش پماد ماساژ دهید.
- پس از یک دقیقه داروی اضافی را با پنبه استریل به آرامی پاک کنید. دارو را پس از تجویز به چشم نشوئید.
- دارو را در ظروف مقاوم به نور در محیط خشک در دمای ۳۰ - ۱۵ درجه سانتی گراد نگهداری کنید. تتراسایکلین ها در معرض نور خورشید، در هوای مرطوب تیره می شوند.
- عفونت های خفیف عمدتاً در مدت ۴۸ ساعت به درمان پاسخ می دهند. عفونت های شدید به چندین روز درمان نیاز دارند.

آموزش به بیمار و خانواده:

- به بیمار تذکر دهید که بینایی به طور موقت به دنبال تجویز پماد چشمی یا محلول چشمی تار می شود.
- به بیمار توصیه کنید تا شروع احساس سوزش، گزش، داشتن احساس های غیرمعمولی در صورت عدم بهبودی یا ظاهراً بدتر شدن عارضه به پزشک گزارش کند.
- به بیمار بیاموزید تا دارو را طبق تجویز برای دوره کامل درمانی مصرف کند و دارو را هنگامی که نیاز بیشتری نیست یا تاریخ گذشته است، دور بریزد.

داروهای مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامین ها و املاح

➤ ویتامین آ و د Vitamin A+D

مکمل تغذیه ای ویتامینی	رده بندی درمانی
Drop: Vitamin A palmitat 1500 u/ml Vitamin D 400 u/ml	اشکال دارویی موجود
تعداد قطره ها طوری محاسبه شود که روزانه ۱۵۰۰ واحد ویتامین آ و ۴۰۰ واحد ویتامین د از سن ۳ تا ۵ روزگی تا پایان ۲۴ ماهگی به کودکان داده شود.	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
مولتی ویتامین یا ویتامین A+D (حاوی ۱۵۰۰ واحد ویتامین آ و ۴۰۰ واحد ویتامین دی در یک سی سی)	قطره	شروع از ۳ تا ۵ روزگی تا پایان ۲۴ ماهگی*	روزانه یک سی سی قطره آ+د یا مولتی ویتامین	یک شیشه

➤ آهن

مکمل تغذیه ای ویتامینی و املاح	رده بندی درمانی
گروه A	رده بندی مصرف در حاملگی
Drope, Tablet	اشکال دارویی موجود
داروهای مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامینها و املاح	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو

شروع قطره آهن هم زمان با شروع تغذیه تکمیلی است که معمولا در پایان ۶ ماهگی آغاز می شود، ولی با توجه به منحنی رشد کودک می توان از پایان ۴ تا ۶ ماهگی نیز قطره آهن را شروع کرد. در مورد کودکان نارس و شیرخوارانی که با وزن کمتر از ۲۵۰۰ گرم متولد می شوند، از زمانی که وزن آن ها به دو برابر وزن هنگام تولد می رسد یا از ۲ ماهگی، باید قطره آهن برای کودک شروع شود. در ارائه داروهای مراقبتی برای کودکان زیر یک سال، همواره باید آخرین دستور عمل های وزارت متبوع مد نظر باشد.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	چه مقدار دارو برای هر مراجعه کننده
آهن (حاوی ۱۵ mg آهن المنتال در هر سی سی و هر سی سی معادل ۱۵ قطره	قطره	از پایان ۶ ماهگی (هم زمان با شروع تغذیه تکمیلی) تا پایان ۲۴ ماهگی*	روزانه ۱mg به ازای هر کیلوگرم وزن بدن تا حداکثر ۱۵mg آهن ۱ المنتال معادل ۱۵ قطره در روز	یک شیشه

توجهات ویژه:

توصیه کنید قطره آهن را ته دهان شیرخوار بچکانند و پس از هر بار مصرف، به کودک کمی آب دهند. در غیر اینصورت دندان های شیرخوار را جرم تیره رنگی می پوشاند. همچنین به مادر آموزش دهید تا پس از مصرف قطره، با یک حوله نرم دندان های کودک را تمیز کند.

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو:

داروهای مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامینها و املاح در صورتی که قرص فرفونیک در دسترس باشد، به شرط وجود ۵۵ - ۶۰ میلی گرم آهن، بهتر است از این قرص استفاده شود

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	به هر مراجعه کننده میتوانی چقدر از این دارو بدهی؟
آهن (فروس سولفات، فروس فورامات، فروس گلوکونات ۶۰ میلی گرم آهن)	قرص	دختران نوجوان ۱۲ تا ۱۸ سال*	هفته ای یک عدد به مدت ۱۶ هفته در طول هر سال تحصیلی	ارائه به مدارس و توزیع هفتگی به دانش آموزان، در صورتی که فرد به مدرسه نمی رود، ۱۶ عدد قرص یک بار در سال

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	به هر مراجعه کننده میتوانی چقدر از این دارو بدهی؟
آهن (فروس سولفات، فروس فورامات، فروس گلوکونات ۶۰ میلی گرم آهن)	قرص	مادران باردار: شروع از هفته ۱۶ بارداری تا پایان بارداری مادران شیرده: روزی یک قرص از زمان زایمان تا ۳ ماه بعد از زایمان	روزی یک عدد	با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود

توجهات ویژه:

- ۱- فرآورده های آهن را دور از دسترس کودکان قرار دهید.
- ۲- سولفات آهن، مدفوع را تیره و سیاه رنگ می کند.
- ۳- فرآورده های آهن را نباید به همراه مواد لبنی مانند شیر و مواد غذایی مانند چای، حبوبات و داروهای ضد ترشی معده مصرف کرد.
- ۴- داروها را در جای خنک و دور از نور نگهداری کنید.
- ۵- به زنان باردار آموزش دهید که قرص آهن را حتما بعد از غذا و قبل از خواب مصرف نمایند تا از بروز عوارضی مانند حالت تهوع و استفراغ جلوگیری شود.
- ۶- چنانچه زن باردار علیرغم مصرف صحیح قرص دچار علائمی مانند بی اشتها، تهوع، استفراغ، عرق کردن، تشنگی بیش از حد و سرگیجه شود، دارو را قطع کنید و علاوه بر توصیه به مصرف بیشتر مایعات، او را به پزشک ارجاع دهید.
- ۷- در ارائه داروهای مراقبتی برای خانم های باردار، همواره باید آخرین دستور عمل های وزارت متبوع مد نظر باشد

➤ مولتی ویتامین پلاس مینرال multivitamin Plus Mineral

رده بندی درمانی	مکمل تغذیه ای ویتامینی و املاح
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه A
اشکال دارویی موجود	کپسول
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	Iron 18 mg + Magnesium 100 mg
	داروهای مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامینها و املاح* حد سمی ویتامین آ برای مادران باردار و شیرده تا ۱۰۰۰۰ واحد بین المللی در روز تعیین شده است.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
مولتی ویتامین مینرال (الزامات) حاوی ۱۵۰ میکروگرم ید ۱۰۰۰ واحد ویتامین د و ۲۵۰۰- ۵۰۰۰ واحد ویتامین آ	قرص یا کپسول	مادران باردار : شروع از هفته ۱۶ بارداری تا پایان بارداری* مادران شیرده : روزی یک قرص از زمان زایمان تا ۳ ماه بعد از زایمان	روزی یک عدد	با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود.

➤ قطره مولتی ویتامین کودکان:

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
مولتی ویتامین یا ویتامین A+D (حاوی ۱۵۰۰ واحد ویتامین آ و ۴۰۰ واحد ویتامین دی در یک سی سی)	قطره	شروع از ۳ تا ۵ روزگی تا پایان ۲۴ ماهگی*	روزانه یک سی سی قطره آ+د یا مولتی ویتامین	یک شیشه

توجهات:

اگر در ترکیبات قطره مولتی ویتامین، آهن نیز وجود داشته باشد، این نوع قطره ها را فقط هم زمان با شروع تکمیلی می توان به کودک داد.

ترجیحا شروع قطره مولتی ویتامین از ۶ ماهگی کودک می باشد.

توجه: مصرف مطابق آخرین دستورالعمل کتاب مراقبت های ادغام یافته کودکان باشد.

➤ اسید فولیک Folic Acid

رده بندی درمانی	ویتامین محلول در آب
رده بندی مصرف در حاملگی	گروه A و درمقادیر بالا گروه C
اشکال دارویی موجود	Tablets: 1 mg Tablets: 5 mg
اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو	بیماری کبد، انسداد روده، زنان حامله و شیرده
عارضه جانبی	راش، خارش

نکته: در صورتی که قرص یا کپسول مولتی ویتامین دارای اسید فولیک یا قرص فرافولیک تجویز شود، نیاز به دادن اسید فولیک به صورت جداگانه تا پایان بارداری نیست.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	چه مقدار دارو برای هر مراجعه کننده بدهید؟
اسید فولیک (قرص) ۴۰۰ تا ۱۰۰۰ میکروگرم	قرص	به محض اطلاع از بارداری و یا ترجیحا ۳ ماه قبل از شروع بارداری تا پایان بارداری*	روزی یک عدد	با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود

توجهات ویژه:

- دارو در ظروف دربسته و مقاوم به نور و درجه حرارت ۱۵ تا ۳۰ درجه سانتی گراد نگهداری شود. میزان مورد نیاز اسیدفولیک در بارداری، روزانه ۴۰۰ میکروگرم می باشد.
- مصرف اسید فولیک مطابق آخرین دستور العمل مجموعه مراقبت های ادغام یافته سلامت مادران باشد
- مصرف در شیردهی و کودکان :
- این دارو در شیر ترشح می شود با مصرف مقادیر معمولی دارو عوارضی برای آن در انسان گزارش نشده است با این حال منافع دارو در برابر ضررهای احتمالی آن سنجیده شود.

آموزش به بیمار و خانواده :

- (۱) بیمار را به رعایت رژیم غذایی توصیه شده تشویق کنید و توصیه نمایید بهترین منبع ویتامین ها مصرف یک رژیم غذایی متعادل حاوی هر ۴ گروه مواد غذایی اصلی است.
- (۳) غذاهای سرشار از اسیدفولیک عبارتند از: سبزیجات و میوه ها، ولی حرارت اسید فولیک موجود در مواد غذایی را از بین می برد.
- (۴) به بیمار توضیح دهید که اسید فولیک رنگ ادرار را به شدت زرد می کند.
- (۵) به بیمار یاد آور شوید در صورت مشاهده راش به پزشک اطلاع دهد چون ممکن است نشانه بروز واکنش های شدید حساسیتی باشد.

➤ کلسیم دی Calcium-D

مکمل غذایی	رده بندی درمانی
گروه C	رده بندی مصرف در حاملگی
Tablets:calcium 500 mg (as carbonate) + vitamin D 200 Iu	اشکال دارویی موجود
داروی مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامینها و املاح	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو

نکته: مصرف هم زمان مکمل ۵۰ هزار واحدی ویتامین د با قرص کلسیم د بدون اشکال و از نظر دریافت ویتامین د در محدوده ایمن قرار دارد.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟
کلسیم /کلسیم د(حاوی ۵۰۰ میلی گرم کلسیم / ۴۰۰ یا ۵۰۰ واحد بین المللی ویتامین د)	قرص	سالندان*	روزی یک عدد	با توجه به زمان مراجعه بعدی مناسبه شود

توجهات ویژه:

به بیمار آموزش دهید در صورت بروز اسهال ،استفراغ، تهوع، بی اشتها، سردرد و خواب آلودگی به پزشک گزارش نمایید.

➤ ویتامین دی

Vitamin D

مکمل غذایی	رده بندی درمانی
گروه C	رده بندی مصرف در حاملگی
قرص	اشکال دارویی موجود
داروی مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامینها و املاح	اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دارو	به هر مراجعه کننده میتوانید چقدر از این دارو بدهید؟
ویتامین دی (۵۰ هزار واحدی)	قرص	نوجوانان سنین مدرسه (۱۲ تا ۱۸ سال)	ماهی یک عدد	ارایه به مدارس و توزیع ماهیارنه به دانش آموزان
		میانسالان		با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود
		سالمندان		

مصرف ویتامین دی ۱۰۰۰ واحدی مطابق آخرین دستورالعمل مراقبت های ادغام یافته مادران باشد

جهت مطالعه:

داروهای مراقبتی نوزادان

ویتامین K فیتونادیون

اشکال دارویی:

Phylloquinone Injection solution: 1mg/1cc, 10 mg/ 1cc

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو :

داروی مراقبتی نوزادان* برای کلیه نوزادانی که در منزل متولد شده اند، تزریق شود.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	مقدار تجویز دارو
K1 ویتامین	آمپول ۱ میلی گرم	نوزادان	بلافاصله یا حداکثر ۲۴ ساعت پس از تولد برای نوزادان نارس ۰/۵ میلی گرم و برای نوزادان با وزن طبیعی ۱ میلی گرم به صورت تزریق عضلانی*	یک آمپول

موارد منع مصرف:

بیماری شدید کبد - حاملگی

داروهای جمع کننده رحم جهت کنترل خونریزی پس از زایمان

اکسی توسین

رده بندی درمانی : اکسی توسیک، محرک انقباض رحم، ترشح شیر

رده بندی مصرف در حاملگی: گروه X

اشکال دارویی موجود: Injection : 5 units/mL , 10 units/ mL, Solution

اندیکاسیون های تجویز، راه مصرف، دوز اثر دارو: این دارو در مورد زایمان هایی که در منزل انجام گرفته است تجویز می شود. *پس از خروج جنین در صورت اطمینان از نبود قل دیگر، برای تسریع خروج جفت، ۱۰ واحد اکسی توسین به صورت عضلانی تزریق شود. تزریق عضلانی اکسی توسین قبل از خروج کامل نوزاد و همچنین تزریق وریدی آن در هر زمانی (حین یا پس از زایمان) ممنوع است.

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	مقدار تجویز د
اکسی توسین	آمپول ۱۰ یا ۵ واحدی	زنان در سنین باروری	۱۰ واحد به صورت عضلانی پس از خروج جنین*	یک آمپول ۱۰ واحد یا دو آمپول ۵ واحد

حساسیت مفرط به اکسی توسین، جفت سرراهی، جنین مرده، جداشدگی زودرس جفت، زایمانهای متعدد، اورژانس های مامایی، زنی که یک زایمان انجام داده و بیش از ۳۵ سال سن دارد، سابقه قبلی عفونت رحم عارضه جانبی :

جنین: برادیکاردی، هیپوکسی، یرقان نوزاد، مرگ.

مادر: پارگی رحم، واکنشهای آنافیلاکتیک، خونریزی پس از زایمان، هماتوم لگن، تهوع، استفراغ، هیپوتانسیون، اضطراب، دیس پنه، دردجلوی قلبی، ادم، سیانوز یا قرمزی پوست

تداخلات دارویی:

منقبض کننده های عروق سبب هیپرتانسیون شدید می شوند. با وارفارین ناسازگار می باشد.
توجهات ویژه:

- ۱) برای کمک به جذب سریع دارو محل تزریق عضلانی را ماساژ دهید.
- ۲) محلول را در یخچال نگهدارید اما منجمد نکنید.
- ۳) قبل از شروع درمان، علایم حیاتی مادر، نسبت جذب و دفع، وزن، قدرت و مدت و تکرار انقباضات و قدرت و سرعت ضربان قلب جنین را بررسی کنید.
- ۴) در طی انفوزیون کنترل علایم حیاتی مادر و سرعت ضربان قلب جنینی هر ۱۵ دقیقه انجام شود.
مصرف در شیر دهی و کودکان:
مقادیر حداقلی از دارو در شیر مادر ظاهر می شود، لذا خطرات احتمالی را در نظر داشته باشید.
آموزش به بیمار و خانواده:
۱) بیمار را از هدف تجویز اکسی توسین و اثر مورد انتظار آن مطلع سازید.
۲) به بیمار بیاموزید تا سردرد شدید و ناگهانی را بلافاصله گزارش کند.

خلاصه و نتیجه گیری:

دارو شناسی مبحث گسترده ای می باشد که بهورزان با توجه به محیطی بودن خدمات در روستاها باید با دقت و حساسیت بیشتری نسبت به یادگیری کلیه مباحث از جمله طبقه بندی داروها، شناخت دارو، موارد مصرف و همچنین عوارض و نکات مراقبتی آن اقدام نمایند.

پرسش و تمرین

۱. مکانیسم اثر دارو را توضیح دهید.
۲. موارد مصرف و دوز آن را بیان کنید.
۳. موارد منع مصرف و موارد احتیاط را شرح دهید.
۴. اقدامات لازم مراقبتی در خصوص مصرف دارو توضیح دهید.
۵. نحوه مصرف در شیر دهی و بارداری را توضیح دهید.
۶. آموزش های لازم در مورد هر دارو به خانواده را بیان کنید.

فصل چهارم

آشنایی با نظام اطلاعات دارویی، نحوه تکمیل فرمها و دفاتر دارویی روش درخواست دارو

اهداف آموزشی :

انتظار می رود فراگیران پس از مطالعه این درس بتوانند:

۱. داروهای مصرفی را در سامانه سیب وارد کنند.
۲. داروهای مصرفی را روزانه وارد اکسل دفتر دارویی کنند.
۳. طبق فرمول داروها را در فرم درخواست دارویی درخواست کنند.

فهرست عناوین

۱. دستورالعمل تنظیم اکسل دفتر دارویی خانه بهداشت

۲. نحوه محاسبه دارو

۳. تکمیل فرم درخواست دارویی

۴. وارد کردن داروها در سامانه سیب

۴. خلاصه و نتیجه گیری

۵. پرسش و تمرین

دستورالعمل تنظیم اکسل دفتر دارویی خانه بهداشت

بعد از تجویز داروهای لازم به بیمار، روزانه داروهای مصرفی را در سامانه سیب وارد نمایند.

یکی از اسناد موجود در خانه بهداشت اکسل دفتر دارویی است. در این اکسل کلیه داروهای مصرفی (شاخه بهداشتی و درمانی) باید روزانه ثبت شود. بر اساس این اکسل می توان میزان داروهایی که در خانه بهداشت بیشتر مصرف می شوند را استخراج نمود.

نمونه اکسل دفتر دارویی خانه بهداشت

.....دفتر دارویی خانه بهداشت

..... ماه ..... سال

[illegible]

دستورالعمل تنظیم اکسل دفتر دارویی خانه بهداشت

روزهای ماه: در این قسمت از اول تا پایان تا ماه به صورت روزانه تعداد داروهای مصرفی ثبت می شود.

موجودی در ابتدای ماه: میزان موجودی داروها در ابتدای هر ماه در این ستون نوشته می شود.

مصرفی در طی این ماه: میزان مصرفی هریک از اقلام دارویی را در پایان هر ماه نشان می دهد.

موجودی در آخر هر ماه: اقلام دارویی موجود در پایان هر ماه در این ستون نوشته می شود.

نحوه محاسبه دارو

برای محاسبه دارو از فرمول زیر استفاده می شود:

باقی مانده- (دپو + مصرفی سه ماه) = **درخواستی سه ماه**

مصرفی سه ماهه: نشان دهنده مصرف داروها در سه ماه می باشد.

(**نکته:** داروهای درمانی فصلی مطابق همان فصل در سال گذشته و داروهای گروههای هدف مطابق آمار جدید این گروهها محاسبه گردد.)

دپو: ۱۰-۳۰٪ مصرفی سه ماه می باشد. (۱۰٪ تا ۳۰٪ × مصرفی سه ماه)

باقی مانده: موجودی واقعی داروهای خانه بهداشت در زمان تنظیم فرم می باشد.

تکمیل فرم درخواست دارویی

باید در تکمیل فرم درخواست دارویی به شیوع بیماریها در فصول مختلف سال و شرایط منطقه ای توجه خاصی کرد. به طور مثال برای تهیه قرص پنی سیلین وی برای فصل پاییز باید مصرفی سه ماهه فصل پاییز سال قبل در نظر گرفته شود.

در صورتی که دارویی برای اولین بار درخواست می شود حتما با مشورت پزشک مرکز بهداشتی درمانی فرم درخواست دارویی تکمیل شود.

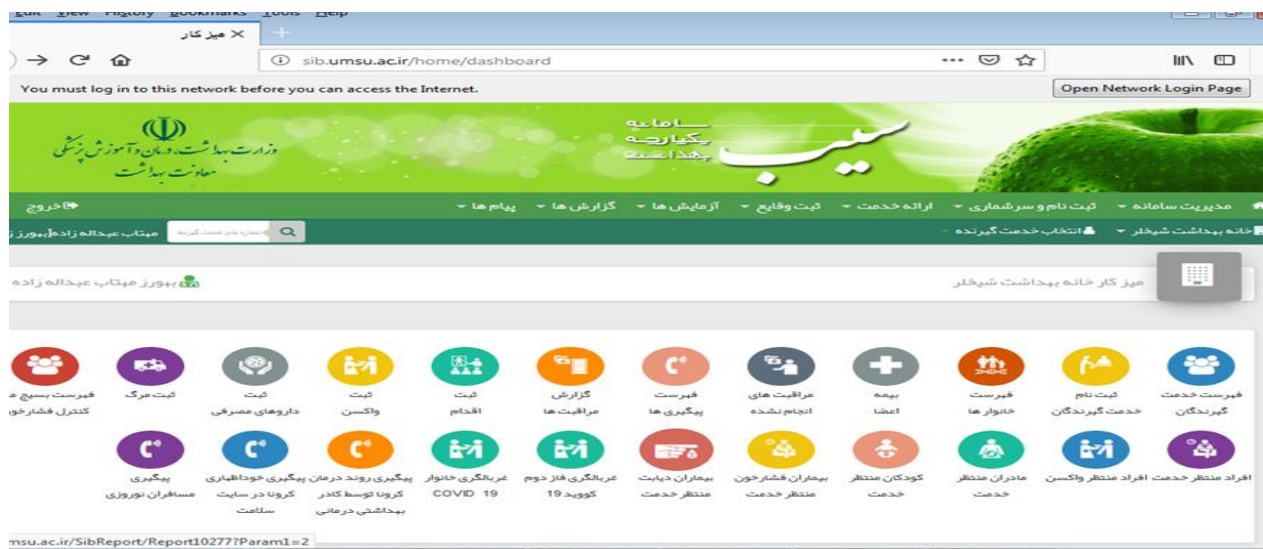
نمونه فرم درخواست دارویی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
واحد امور دارویی

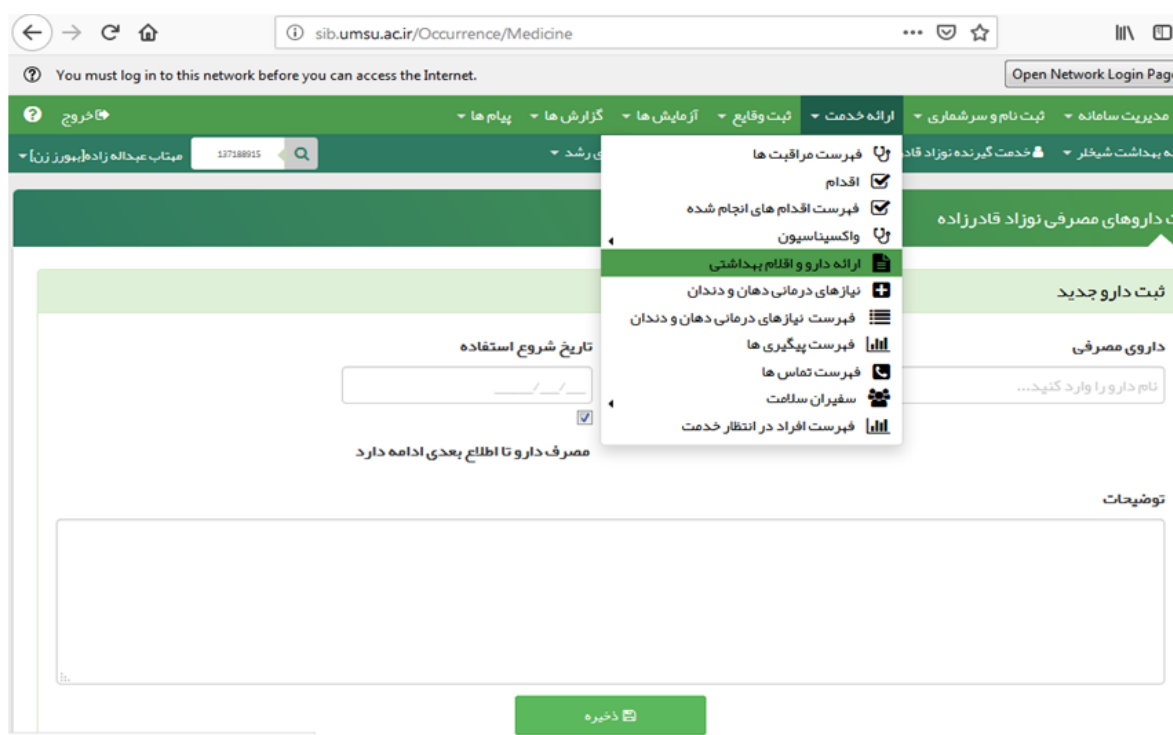
ردیف	کد دارو	نام دارو	شکل دارو	موجودی اولیه	دریافتی	مصرفی سه ماهه	باقیمانده	تاریخ انقضا	درخواستی	مورد تایید
۱	۲۷۶۲	استامیوفن ۳۲۵م	قرص							
۲	۲۷۲۴	آلومینیوم ام جی	قرص							
۳	۲۷۰۴	آ اس آ	قرص							
۴	۲۸۰۷	برم هگزین	قرص							
۵	۳۰۷۷	کوتریموکسازول اطفال	قرص							
۶	۲۹۹۰	فروس سولفات	قرص							
۷	۳۰۱۶	فولیک اسید	قرص							
۸	۳۱۱۸	میتدازول	قرص							
۹	۲۸۵۸	یتی سیلین	قرص							
۱۰	۳۲۲۴	فرولیک	قرص							
۱۱	۳۰۵۴	۳۰۵۴	قرص							

وارد کردن داروها در سامانه سب

۱- وارد شدن به میز کار فرد از طریق وارد کردن نام کاربری و رمز عبور

۲- در قسمت ارائه خدمت، گزینه ارائه داروها و اقلام بهداشتی را انتخاب می کنیم.

۳- اسم داروی مصرفی، مقدار کل ارائه شده و توضیحات لازم را در صفحه ثبت داروهای مصرفی برای هر دارو می نویسیم.

گزارش گیری دارو در سامانه سیب

گزارش داروهای غیر پزشک

خلاصه و نتیجه گیری:

جهت درخواست به جا و اصولی ماهیانه داروها داروهای مصرفی خانه بهداشت به صورت روزانه از دفتر ثبت نام بیماران استخراج و وارد دفتر دارویی شود تا آمار دقیقی از مصرف داروها در دسترس باشد.

جهت جلوگیری از نبود اقلام دارویی در خانه بهداشت داروهای مصرفی طبق فرمول تنظیم شود. با وارد کردن داروهای مصرفی در سامانه سیب، داروی هر فرد در خلاصه پرونده الکترونیکی فرد ثبت می شود، همچنین میانگین مصرفی داروها نیز ثبت و مشخص می شود.

پرسش و تمرین

- ۱- داروهای مصرفی را روزانه وارد اکسل دفتر دارویی کنید.
- ۲- هر سه ماه طبق فرمول درخواست دارویی را تنظیم کنید.
- ۳- داروهای مصرفی را در سامانه سیب وارد کنید.
- ۴- میزان مصرفی داروها در اکسل دفتر دارویی را با سامانه سیب مطابقت دهید.

فصل پنجم

نگهداری، ذخیره سازی و خروج داروها

اهداف آموزشی:

- انتظار می‌رود در پایان این درس فراگیران بتوانند:
۱. شرایط نگهداری دارو را بیان کنند.
  ۲. داروها را طبق دستورالعمل در کمد دارویی قرار دهند.
  ۳. برچسپ دارویی برای اقلام دارویی تهیه کنند.
  ۴. داروهای مورد نیاز خانه بهداشت را برآورد کنند.
  ۵. تاریخ انقضاء داروها را با فرم تاریخ انقضاء موجود بر قفسه دارویی مطابقت دهند.

فهرست عناوین

۱. مقدمه

۲. نگهداری و ذخیره سازی دارو

۳. شرایط نگهداری دارو

۴. نگهداری دارو در منزل

۵. نحوه ذخیره سازی و چیدمان دارو

۶. نکات مهم در ذخیره سازی و چیدمان دارو

۷. نحوه تکمیل فرم تاریخ انقضاء داروها

۸. نتیجه گیری

۹. پرسش و تمرین

نگهداری و ذخیره سازی دارو

مقدمه:

دارو به عنوان یکی از مهمترین اجزای تشخیص، پیشگیری و درمان به کار می رود و چنانچه دارو به نحو مناسب تولید، نگهداری و توزیع نشود نه تنها در دستیابی به شاخص های کمی و کیفی سلامت جامعه تاثیر نامطلوب می گذارد، بلکه می تواند سبب بروز اختلالات و گرفتاریهای جدی و تهدید کننده ای در جامعه، محروم ماندن مردم از درمان و حتی مرگ بیمار گردد.

نگهداری دارو جزء مسائل با اهمیت است زیرا در صورتیکه داروها در محل مناسبی نگهداری نشوند زودتر از موقع خراب می شوند و دارو درمانی شکست می خورد. بنابراین باید در نگهداری و نحوه استفاده از دارو نهایت دقت را به عمل آورد.

شرایط نگهداری دارو

داروها باید در شرایطی که برای هر دارو تعیین و روی بسته بندی درج می شود، نگهداری شوند.

عمده ترین این شرایط عبارتند از:

- کمتر از یک درجه خاص مانند کمتر از ۲۵ یا ۳۰ درجه سانتی گراد
- داروهای یخچالی بین ۲-۸ درجه سانتی گراد (این داروها نباید یخ بزنند)

• بین ۸-۱۵ درجه سانتی گراد

- دور از نور
- دور از رطوبت
- دور از دسترس کودکان

نگهداری دارو در منزل

یکی از نکاتی باید به افراد آموزش داده شود که بیمار باید داروی تجویز شده را تا پایان دوره درمانی مصرف کند بدین ترتیب داروی اضافی باقی نمی ماند تا در منزل نگهداری شود.

نحوه ذخیره سازی و چیدمان دارو

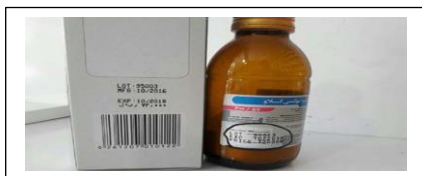
داروها ممکن است به دو صورت در کنار هم چیده شوند:

۱. بر اساس شکل دارو مانند چیدن قرص ها کنار هم

۲. بر اساس گروه درمانی مانند چیدن آنتی بیوتیک ها کنار هم

در چیدمان قفسه: رعایت این نکته الزامی است که باید داروی با تاریخ انقضاء طولانی تر پشت داروی با تاریخ انقضاء کوتاهتر چیده شود.

در تحویل دارو: رعایت این نکته الزامی است که تاریخ انقضاء کوتاهتر قبل از داروی با تاریخ انقضاء طولانی تر به بیمار تحویل داده شود.

نکات مهم در چیدمان دارو

کمد دارویی ۲ طبقه:

یک طبقه به داروهای خوراکی و طبقه دیگر به داروهای غیر خوراکی اختصاص می یابد.

کمد دارویی ۳ طبقه:

طبقه بالا شربت ها، طبقه میانی قطره، قرص و سایر داروهای خوراکی و در طبقه پایین داروهای غیر خوراکی چیده می شود.

کمد دارویی ۴ طبقه:

طبقه بالا شربت ها، طبقه دوم قطره ها، طبقه سوم قرص ها و سایر داروهای خوراکی و در طبقه پایین داروهای غیر خوراکی چیده می شود.

نکات مهم در چیدمان دارو

۱- هر دارویی که در کمد دارویی گذاشته می شود ضروری است که دارای برچسب دارویی باشد.

۲- برچسب های موجود بر داروها اطلاعات کافی در مورد نام دارو، تاریخ انقضاء دارو، دوز دارو، طریقه مصرف دارو، موارد منع مصرف دارو را در اختیار ما قرار می دهد.

۳- کلیه ظروف و شیشه های دارو بایستی درب داشته باشند و برچسب مشخص برای نوشتن نام دارو داشته باشند.

۴- هر روز به مقدار مصرفی همان روز دارو از قسمت پایین کمد دارویی خارج و در قسمت بالای کمد در دسترس قرار گیرد.

۵- داروهای که به فرم روغن هستند، مانند شیاف در یخچال نگهداری گردد.

تاریخ انقضاء داروها:

تاریخ انقضاء داروها باید با فرم تاریخ انقضاء موجود بر قفسه دارویی مطابقت داده شود.

فرم تاریخ انقضاء:

در فرم تاریخ انقضاء داروها، به ترتیب تاریخ تمام اقلام دارویی ثبت می شود. تاریخ انقضاء داروها باید با فرم تاریخ انقضاء مطابقت داشته باشد.

خلاصه و نتیجه گیری:

چون دارو به عنوان یکی از مهمترین اجزای تشخیص، پیشگیری و درمان به کار می رود باید به نحو مناسب تولید، نگهداری و توزیع شود در غیر اینصورت می تواند سبب بروز اختلالات و گرفتاریهای جدی و تهدید کننده ای در جامعه، محروم ماندن مردم از درمان و حتی مرگ بیمار گردد.

بنابراین داشتن مهارت و اطلاعات کافی در زمینه نگهداری و ذخیره سازی داروها، خواندن برچسپ دارو، نحوه چیدمان دارو، کنترل تاریخ انقضاء دارو، مصرف اصولی و منطقی روازنه دارو از فعالیتهای بسیار اساسی و مهم بهورزان محترم می باشد.

پرسش و تمرین :

۱. شرایط نگهداری دارو را بیان کنید؟
۲. داروها چگونه در کمد دارویی ذخیره می شوند؟
۳. برچسپ دارویی چه اطلاعاتی را در اختیار ما قرار می دهند؟
۴. در تحویل دارو به بیمار به چه مواردی را باید رعایت کرد؟

فصل ششم

آشنایی با انواع مسمومیت ها و عوارض دارویی

اهداف آموزشی

انتظار می رود فراگیران پس از مطالعه این درس بتوانند:

مسمومیت دارویی را تعریف کنند.

انواع مسمومیت دارویی را بیان نماید.

علائم و نشانه های مسمومیت ها را توضیح دهند.

نحوه درمان مسمومیت های دارویی را شرح دهند.

راههای پیشگیری از مسمومیت با داروها را توضیح دهند.

اختلالات دارویی را شرح دهند.

فهرست عناوین

تعریف مسمومیت دارویی

انواع مسمومیت دارویی

علائم و درمان مسمومیت ها

اقدامات درمانی در مسمومیت ها

پیشگیری از مسمومیت با داروها

نکات آموزشی در زمینه مسمومیت دارویی

عارضه نا خواسته دارویی

توصیه های لازم در مورد ابتلا به عوارض دارویی

توصیه هایی برای کاهش خطر عوارض بیماری

پرسش و تمرین

نتیجه گیری

مسمومیت دارویی

هر دارو یا ماده ای که فرد برای درمان، بیش از حد مجاز استفاده می کند و حتی داروهایی که برای کاربرد درمانی در دوز مجاز مصرف می شوند ولی منجر به مشکلاتی در بدن می گردند و از بدن دفع نمی شود مسمومیت دارویی نامیده می شود.

استفاده از داروهایی که به قصد درمان فرد تجویز شده اند، در همان دوز مجاز مصرفی ممکن است به دلایلی مانند وجود مشکلات زمینه ای در فرد و یا تداخل دارویی با یک داروی مصرفی دیگر، منجر به بروز مشکلات در بدن فرد و مسمومیت دارویی شوند.

داروهای مسکن، داروهای اعصاب، داروهای ضد افسردگی و آرام بخش ها و نیز داروهای کنترل فشار خون از جمله داروهایی هستند که در سرلیست مسمومیت های دارویی قرار دارند.

سن بیمار، نوع بیماری و همچنین مکانیسم دفع دارو از بدن نکاتی است که باید در تجویز و مصرف داروها حتماً مورد توجه قرار بگیرند.

بعضی از داروها به محض مصرف موجب بروز مسمومیت می شوند. (به عنوان مثال برای فردی که مشکل کلیه دارد، نمی توان داروهایی که از طریق کلیه دفع می شوند تجویز کرد. و همچنین اگر این داروها در دوز پایین هم مصرف گردد فرد دچار مسمومیت می گردد.) مثلاً اگر راه تزریق دارو، براساس استاندارد گفته شده نباشد و دارویی که باید به صورت عضلانی تزریق شود به اشتباه داخل رگ تزریق گردد، ممکن است بسیار خطرناک باشد و آسیب های جدی به بدن وارد کند، چون میزان دارو از حد معمول بسیار بیشتر است و عوارض خطرناکی به همراه خواهد داشت.

انواع مسمومیت دارویی

مسمومیت سهوی:

دارو به اشتباه مصرف می شود. معمولاً کودکان و حتی در برخی موارد بزرگسالان و افراد کهنسال قربانی این نوع از مسمومیت هستند.

مسمومیت عمدی:

در مسمومیت عمدی فرد آگاهانه و عمدی دارویی بیش از حد مصرف می کند. معمولاً داروهایی که در منزل نگهداری می شوند مثل قرص های آرام بخش و اعصاب از جمله داروهای مصرفی در این دسته هستند.

علائم مسمومیت ها

متأسفانه اکثر داروها علائم مشخص و اختصاصی برای تشخیص مسمومیت دارویی ندارند. علائم مسمومیت دارویی به عامل ایجاد کننده آن بستگی دارد.

از طرفی مصرف برخی داروها مانند داروهای خواب‌آور، علامت دارند و می‌توانند باعث بیهوشی فرد پس از مصرف دارو با میزان زیاد شوند.

مصرف یک یا دو عدد از برخی قرصها (از قبیل استامینوفن) باعث ایجاد مسمومیت نمی‌شود، ولی اثرات چنین دارویی در بدن به صورت تجمعی است یعنی با مصرف مداوم امثال چنین قرص‌هایی اثرات آن در بدن جمع می‌شود و بعد از گذشت مدتی علائم مسمومیت را ایجاد می‌کنند. (تنفس تند، سردرد، سرگیجه از علائم چنین مسمومیتهایی هستند).

علائم و نشانه های مسمومیت دارویی:

مهمترین علائم و نشانه های مسمومیت دارویی عبارتند از:

- تغییرات علائم حیاتی که به صورت کاهش یا افزایش تعداد تنفس و یا افزایش یا کاهش فشارخون بروز می‌کند.
- تغییرات بینایی که بصورت تنگی و گشادی بیش از حد مردمک چشم و یا تاری دید بروز می‌کند.
- تغییرات پوستی به صورت برافروختگی پوست تاولها و سوختگی ها و یا تعریق بیش از حد بروز می‌کند.

درمان مسمومیت ها:

اما در هر حال اگر متوجه شدید که فردی سهوی و یا از روی عمد مقداری دارو مصرف کرده که ممکن است موجب مسمومیت وی شود، باید حتماً او را نزد پزشک یا مرکز مسمومیت ها ببرید تا هر چه زودتر شست و شوی معده برای او انجام شود و درمان مناسب صورت بگیرد.

اگر فرد مسموم حالت خواب آلودگی دارد یا مدت زیادی از مصرف دارویش گذشته، شست و شوی معده و استفراغ فایده‌ای در این حالت ندارد، یعنی دارو وارد سیستم گردش خون شده بنابراین فرد را سریع به مرکز درمانی ببرید. اگر شخص به طور اشتباهی دارویی مصرف کرده، در صورتیکه مشخص شود که چه نوع دارویی استفاده کرده و هوشیار است، می‌توان از مواردی که باعث استفراغ در انسان می‌شود استفاده کرد و اجازه ندهید تا داروها در بدن جذب شوند.

اقدامات درمانی در مسمومیت دارویی:

در بسیاری از موارد خانواده ها برای خارج کردن سم از بدن فرد مسموم، اقدام به القاء استفراغ در این شخص می‌کنند ولی باید متذکر شد این عمل همیشه بهترین راه خارج کردن سم از بدن نیست و گاهی ممکن است جان بیمار را به خطر بیاندازد.

در صورت تماس با پوست و یا چشم و مواد اسیدی و یا قلیایی، پوست و چشم را با مقدار فراوان آب شستشو داده و فوراً مصدوم را به مرکز درمانی منتقل کنند.

پیشگیری از مسمومیت با داروها:

بهترین راه برای پیشگیری از مسمومیت ناخواسته با داروها آن است که دارو فقط با تجویز پزشک مصرف شود و از خود درمانی دوری گردد در ضمن داروها به هیچ عنوان نباید در دسترس کودکان قرار داده شود.

اگر دارویی با تجویز پزشک برای درمان ناراحتی خاصی مصرف می شود به هیچ عنوان در موارد دیگر استفاده نگردد. عدم رعایت این موضوع نیز می تواند موجب بروز مسمومیت دارویی شود.

توجه به تاریخ مصرف داروها از دیگر نکات قابل توجه است. در صورت استفاده داروها بعد از گذشت تاریخ مصرف، آسیب جدی به بدن وارد می شود. بعد از گذراندن دوره درمانی اگر مقداری از دارو باقی مانده، دارو بایستی دور ریخته شود و در خانه نگهداری نشود. به هیچ عنوان نمی توان شربتی را که چهار یا پنج ماه در یخچال نگهداری شده است، مصرف کرد.

بر مصرف داروی افراد مسن نظارت داشته باشید چرا که ممکن است به دلایلی از قبیل شکل ظاهری داروها، ابتلاء به فراموشی و عدم اطلاع رسانی از نام داروها، بی سوادى و یا کم سوادى و یا خوانا نبودن مقادیر مصرفی دارو دچار اشتباه شوند.

نکات آموزشی در زمینه مسمومیت دارویی:

لحظات اولیه بروز مسمومیت بسیار حایز اهمیت است لذا به سرعت اقدام کنید.

مهمترین نکاتی که به فرد مسئول و یا پزشک برای نجات فرد مسموم باید ارائه داد عبارتند از:

- زمان مصرف دارو (در صورت مشخص بودن به پزشک اطلاع داده شود).
- نوع دارویی که ایجاد مسمومیت کرده است.
- میزان دارویی که ایجاد مسمومیت کرده است.

نکته:

در صورتیکه با فردی برخورد کردید که بصورت عمومی یا اتفاقی بیش از مقدار تعیین شده دارو مصرف کرده است، هیچگاه منتظر ظهور علائم مسمومیت نباشید بلافاصله با اورژانس تماس بگیرید.

از خوراندن مایعات به فرد مسمومی که بیهوش شده است یا هوشیاری وی در سطح پایینی قرار دارد خودداری کنید.

عارضه ناخواسته دارویی (Advers Drug Reactions)

براساس تعریف سازمان جهانی بهداشت:

هر نوع واکنش ناخواسته و زیان آور که در دوزهای معمول مورد استفاده برای پیشگیری، تشخیص یا درمان بیماری یا تغییر عملکرد فیزیولوژی رخ دهد را عارضه ناخواسته دارویی گویند.

اختلالات دارویی:

- گرچه دارو رکن اصلی درمان در دنیا است و ۷۵ درصد درمان ها از طریق آن صورت می گیرد، اما مصرف بی رویه آن می تواند خطر جدی برای سلامت افراد باشد و عوارض آن در برخی مواقع غیر قابل جبران است.
- فاصله دارو با سم فقط یک قدم است و مصرف بی رویه آن می تواند حتی مرگ مصرف کننده را به دنبال داشته باشد. مصرف بی رویه دارو علاوه بر زیانهای جسمی عوارض جبران ناپذیر اقتصادی نیز دارند.
- داروها می توانند اثرات جانبی ناخواسته ایجاد کنند. بر خلاف تصور عموم که اثرات جانبی دارو را فقط مختص مصرف خودسرانه دارو می دانند باید دانست که اثرات جانبی ناخواسته توسط همه انواع داروها ایجاد می شوند، هم داروهایی که توسط پزشک نسخه شده اند و هم داروهایی که بدون نسخه تهیه می شوند، مانند داروهای گیاهی، ویتامینها و غیره.

توصیه هایی برای کاهش خطر عوارض جانبی داروها:

- همه داروها بایستی دقیقاً مطابق نسخه دستور دارویی مصرف شوند.
- نبایست داروی تجویز شده برای تشخیص دیگری مصرف گردد.
- اکثر داروهای تجویز شده یک بروشور در مورد اطلاعات لازم دارند که تحت عنوان اطلاعات دارویی برای مصرف کننده موجود است.
- از مصرف خودسرانه داروها بدون نسخه اجتناب شود.
- در مورد همه داروهایی که همزمان مصرف می کنید، مانند داروهای تجویز شده قبلی یا داروهایی که خودتان استفاده می کنید و همچنین داروهای مکمل به پزشک خود اطلاع دهید.
- داروها را در صورت پایان دوره انقضاء دور بریزید.
- دکتر داروساز می تواند در مورد اثرات جانبی و تداخلات دارویی شما را راهنمایی کند.

توصیه های لازم در موارد ابتلا به عوارض دارویی:

- فوراً به پزشک مراجعه شود.
  - اگر علائم فرد به عنوان عارضه جانبی تشخیص داده شد، پزشک علاوه بر دستور قطع مصرف آن دارو، در مورد عدم مصرف این دارو در آینده نیز هشدار خواهد داد.
  - داروی متفاوتی باید برای فرد تجویز شود.
  - درمان حساسیت زدایی ممکن است در مواردی که هیچ داروی دیگری قابل جایگزینی نباشد، سودمند باشد.
- در عوارض دارویی به خاطر داشته باشیم :

عوارض ناخواسته یا جانبی می توانند در مورد همه داروها ایجاد شود، اعم از داروهای تجویز شده توسط پزشک یا داروهایی که بدون نسخه تهیه می شوند، داروهای گیاهی، ویتامینها و داروهای مکمل.

در مورد انواع داروهایی که مصرف می شود شامل داروهای از قبل تجویز شده، داروهایی که خودتان مصرف می کنید و داروهای مکمل به پزشک اطلاع داده شود. افراد ممکن است نیازمند بازنگری سالانه داروهایی که مصرف می کنند، باشند.

خلاصه و نتیجه گیری:

مسمومیت دارویی: هر دارو یا ماده ای که فرد برای درمان، بیش از حد مجاز استفاده می کند و حتی داروهایی که برای کاربرد درمانی در دوز مجاز مصرف می شوند ولی منجر به مشکلاتی در بدن می گردند و از بدن دفع نمی شوند.

مسمومیت سهوی: در مسمومیت سهوی دارو به اشتباه مصرف می شود.

مسمومیت عمدی: در مسمومیت عمدی فرد آگاهانه و عمدی داروی بیش از حد مصرف می کند.

درمان مسمومیت دارویی: اگر فردی سهوی و یا از روی عمد مقداری دارو مصرف کرده که ممکن است موجب مسمومیت وی شود، باید حتماً او را نزد پزشک ببرید تا هر چه زودتر شست و شوی معده برای او انجام شود و درمان مناسب صورت بگیرد.

پیشگیری از مسمومیت دارویی: بهترین راه مصرف دارو، فقط با تجویز پزشک می باشد. بایست از خود درمانی دوری گردد.

عارضه ناخواسته دارویی: هر نوع واکنش ناخواسته و زیان آور که در دوز های معمول مورد استفاده برای پیشگیری، تشخیص یا درمان بیماری یا تغییر عملکرد فیزیولوژی رخ می دهد.

تمرین نظری

مسمومیت دارویی را تعریف کنید.

انواع مسمومیت دارویی را نام ببرید.

توصیه های لازم در مورد پیشگیری از مسمومیت دارویی را بیان کنید.

توصیه های لازم در موارد ابتلا به عوارض دارویی را بیان کنید.

توصیه های لازم برای کاهش خطر عوارض جانبی داروها را بیان کنید.

منابع:

- ۱- تیموری، فاطمه، بهاری جوان، نیکا، رضایی شیرمرد، لیلا؛ داروهای ژنریک ایران، چاپ سوم انتشارات آرین پژوهش، (۱۳۹۵)
- ۲- سبجانی، عبدالرسول، سپهری، غلامرضا؛ فارماکولوژی برای پرستاری و مامایی، چاپ هفتم انتشارات کتاب ارجمند (۱۳۹۳)
- ۳- دارونامه خانه بهداشت (تدوین مرکز مدیریت شبکه، ادارات و گروههای تخصصی حوزه معاونت بهداشت، وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی ۱۳۹۷)
- ۴- پوردستان، رضا؛ عوارض شناخته شده داروهای فارماکوپه ایران، چاپ سوم انتشارات کتابهای الکترونیکی (۱۳۹۳)
- ۵- مراقبت های ادغام یافته باروری سالم، تدوین جمعیت معاونت بهداشت دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس اداره باروری سالم و جمعیت (۱۳۹۷- ۱۳۹۸)
- ۶- داروهای ژنریک ایران ویرایش ششم بهار ۹۲
- ۷- نارویی سلیمان، خانی ویدا، اربابی محمد ادریس، ملاشاهی مهدی رفنس جامع فارماکولوژی داروهای ژنریک انتشارات آبنوس (۱۳۹۲)
- ۸- قرائی سکینه، هاشمیان ویدا، نقی پور لاله، مولایی کبودان سید محمد، جاجرمی زهرا، عرب حصاری معصومه) با نظارت دکتر محمد حسن درخشان)، درمانهای ساده علامتی ویژه بهورزان، انتشارات نسیم آفتاب، ۱۳۹۶